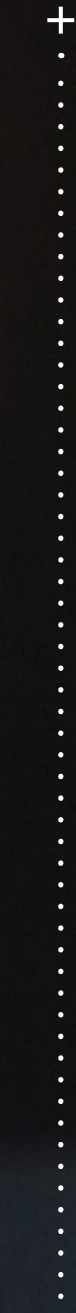

TRIMITAS

9771392475004

1,99 €

LAISVĖS LAUŽŲ ŠVIESOJE

©„Trimitas“, 2022
Leidinio indeksas 5291.
ISSN 1392-4753

Autorių dėmesiui – medžiagų
kitam numeriui laukiame iki
einamojo mėnesio 10 dienos
imtina!

ŠIAME NUMERYJE:

- 2 **ATMINTIS IR PAGARBA.** Žygis trims karių kartoms atminti | BRIGITA VINIKAITYTĖ
- 3 **ATMINTIS IR PAGARBA.** Prisiminti. Niekada neužmiršti | DOVILĖ PUKERTAITĖ
- 6 **GINKLAS.** Vieno kulkosvaidžio istorija | VALDAS KILPYS
- 8 **VIENA IŠ MŪSŲ.** Partizaniškuose mezginiuose – laisvės kovų kodas | DOVILĖ PUKERTAITĖ
- 12 **NUOMONĖ.** Kodėl (ne)verta ginkluotis? | VALDAS KILPYS
- 14 **PARAMEDIKO UŽRAŠAI.** Auksinė valanda ir platininės minutės | LAURA GAIDELYTĖ
- 16 **IŠMOKTOS PAMOKOS.** Išlikimo signalai (1): tarptautiniai nelaimės signalai | GABRIELIUS E. KLIMENKA, EDUARDAS KLIMENKA
- 18 **GYNYBA IR TECHNOLOGIJOS.** „Striborg“: patikimas, paprastas, bet neprastas | VALDAS KILPYS
- 20 **SAJA.** Kaip nepasimesti pandemijos akivaizdoje? | GERTRŪDA ŠITKAUSKAITĖ
- 22 **V. PUTVINSKIO-PŪTVIO KLUBAS.** Rapolas Skipitis | STASYS IGNATAVIČIUS
- 24 **GINKLO BROLIAI.** Saugodami Aukščiausiosios Tarybos rūmus saugojo ir visą Lietuvą | LINA VAITIEKŪNAITĖ
- 27 **VALIA PRIEŠINTIS.** Konkursas „Mes esame NATO“
- 28 **GINKLAS.** Muškietininkų ir pikinierių ginkluotė XVI-XVII a. karuose (II dalis). Apsauginė ginkluotė (II) | VIDMANTAS AIRINI
- 32 **ĮDOMIOJI ISTORIJA.** „Valstybė tik kuriasi, reikalingi pinigai įstaigai, o mes kaip nors išversim“ | BIRUTĖ MALAŠKEVIČIŪTĖ
- 34 **LAUKO VIRTUVĖ.** Airiška bulvių ir kopūstų košė „Colcannon“ | VYTARAS RADZEVIČIUS
- 36 **GALVOSŪKIS.** Kryžiažodis „Tigras“. Atsakykite į klausimus ir laimėkite prizą | KASTYTIS STUMBRYS

Vyr. redaktorė Dovilė Pukertaitė
Kalbos redaktorė Sandra Balžekaitė
Korespondentas Valdas Kilpys
Dizainas Greta Janutytė,
Paulius Budrikis (CRITICAL)

Redakcijos kolegija:
Dovilė Pukertaitė
Tadas Venskūnas (LŠS vado pavaduotojas,
jaunųjų šaulių vadas)
Irena Šataviejiienė (LŠS išėivijoje šaulė)
Gražvydas Zulanus (CV narys)
Skaidrilė Grigaitė-Mockevičienė (LŠS studentų
korporacijos „Saja“ narė, CV narė)
Gediminas Jankus (CV narys)
Edgaras Diržius (CV narys)

Atstovai užsienyje: LŠS išėivijoje (JAV) J. R. Butkus
Torontas (Kanada) V. Pūtvio kuopos vadas V. Pečiulis

Viršelio autorius: Vaidotas Okulič-Kazarinas

Leidėjas: Lietuvos šaulių sąjunga
facebook.com/sauliusajunga.lt

Adresas: Laisvės al. 34, LT-44240 Kaunas, Lietuva.
el. p. redakcija@sauliusajunga.lt

Kasdienes naujienas apie Lietuvos šaulių sąjungą
skaitykite oficialiame tinklalapyje www.sauliusajunga.lt

Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių
nuomone. Rankraščiai negražinami ir nerecenzuojami.

Dėl spaudos broko kreiptis į spaustuve.
Spausdino UAB „JUDEX SPAUDA“
Europos pr. 96C, LT-46351, Kaunas

Projektą „Stipri valstybė – kritinio proto ar mąstymo
diktatūros dilema“ (straipsniai: „Partizaniškuose
mezginiuose – laisvės kovų kodas“, „Kodėl (ne)
verta ginkluotis?“) remia Spaudos, radijo ir televizijos
rėmimo fondas.

2022 m. skirta 6000 eurų.

+37061201001

DAUGĖLIŠKIO G. 32A,
VILNIUS

INFO@DEFENSUS.LT

WWW.DEFENSUS.LT

ŽYGIS TRIMS KARIŲ KARTOMS ATMINTI

Sausio 9 dieną LŠS Karininko A. Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės nariai dalyvavo Krašto apsaugos savanorių pajėgų Dainavos apygardos 1-osios rinktinės 101-osios kuopos organizuotame žygyje „Trims karių kartoms įamžinti“. Žygis šią dieną pasirinktas neatsitiktinai. Tai – simbolinis žuvusiųjų už mūsų šalies laisvę atminimo įprasminimas. Šis žygis, kaip tiltas, sujungęs skirtingas Lietuvos kovotojų kartas: pirmąją Nepriklausomybės kovų dalyvių kartą, rezistencinio karo dalyvius bei šių dienų karius.

Beveik pusė tūkstančio – toks dalyvių skaičius šiais metais pasiryžo žygiuoti 20-ies kilometrų atstumo trasą. Kelyje: Puntos šilas, Rumbonių piliakalnis, Alytaus I fortas, A. Juozapavičiaus tiltas, Laisvės Angelo aikštė. Kitaip įamžinti laisvės kovotojų aukas atvyko gausus 1-osios rinktinės šaulių būrys, taip pat karių savanorių, Didžiosios Kunigaikštienės Birutės Ulonų bataliono karių, Alytaus miesto ir rajono gyventojų bei svečių iš kitų Lietuvos miestų ir kariuomenės dalinių.

Iškilmingomis salvėmis prie Dainavos apygardos partizanų štabo bunkerio Puntos šile įvyko renginio atidarymas. Žygeiviai turėjo galimybę pasižvalgyti, kaip atrodė 1946 metais įrengtas štabo bunkeris, kuris – vienas žymiausių rezistencinės kovos Dzūkijoje paminklų.

„Savanorystė – stebuklingas dalykas, kuris pasireiškia būtent tais sunkiais laikotarpiais, kai reikia sutelkti tautą, kai reikia atstovėti už savo laisvę. Bet tai nėra tik pareiškimas. Tai yra ilgas kelias. Šis žygis reprezentuoja ne tik istorinį atminimą, bet ir tą ilgą kelią, kai jūs turite kovoti su aplinka, jos faktoriais ir, svarbiausia, su savimi. Kovoti su

TEKSTAS: Brigita Vinikaitytė
NUOTRAUKA: Linas Damukaitis

savo įsitikinimais, su savo dvejonėmis, kad išliktumėte tame kelyje, kad ir kaip sunku būtų“, – taip dalyvius pasveikino ir įkvėpė KASP Dainavos apygardos 1-osios rinktinės vadas plk. ltn. Linas Sadauskas.

Kad žygis ir taptų tuo gyvu, švietėjišku keliu, sustojimo punktuose žygeivių laukė trumpi istoriniai pasakojimai, karšta arbata, laisvės dainos ir bendrystė.

Pagerbdami tuos, kurie šiandien mums yra tapę laisvės ir nepriklausomybės ugnimi, į Laisvės Angelo aikštę Alytuje žygio dalyviai įžengė nešini deglais. Čia, sugiedojus valstybės himną, buvo paskelbta renginio pabaiga.

Žygis „Trims karių kartoms įamžinti“ lai išlieka tradicija, o ypač jaunajai kartai – patriotizmo pamoka. Laisvės kelias yra didelis ir sunkus darbas, kuris susideda iš kiekvieno žmogaus pastangų. Kol pastangos skleisis, tol laisvės ugnis degs. x

1. Žygio dalyviai sėkmingai įveikia trasos kilometrus.

PRISIMINTI. NIEKADA NEUŽMIRŠTI

TEKSTAS: Dovilė Pukertaitė

NUOTRAUKOS: Vaidotas Okulič Kazarinas
Karolina Blauzdytė
Rita Kybartienė

1. Startas duotas – šaulių kolona su vėliavomis priešaky.

METŲ PRADŽIA – BENDRYSTĖ IR VIENINGUMAS ŠIRDYSE

Metų pradžia kasmet pasižymi stipriomis patriotiško nuotaikomis, sustiprėjusio vieningumo ir bendrystės jausena. Jau pirmąją metų dieną visus suburia Vėliavos dienos minėjimas, kurio metu ne vienas meilės Lietuvai kupinomis akimis žvelgia į šį lėto kylančią trispalvę Gedimino pilies bokštą, o širdy pajunta virpulį, pasididžiavimą Lietuva. „Vėliavos dienos renginyje sausio 1-ąją šauliai dalyvauja ne tik vykdydami tarnybą. Vis dažniau tenka sutikti ateinančių ir su šeimomis, vaikais, pasipuošusius tautine atributika. Man asmeniškai tai yra labai gražu, nes suprantu, kad auginama puiki jaunoji karta, kuriai diegiamos teisingos vertybės. Vaikai mato gražų pavyzdį, dalyvauja šventėse kartu su tėvais ir jau suvokia, kad Naujieji metai – tai ne tik fejerverkai ir spalvotos eglutės“, – mintimis dalijosi Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės vado pavaduotoja Renata Šmailienė. Beveik 100 šaulių, tradiciškai susirinkusių Katedros aikštėje, su trispalvėmis rankose stoji vienas šalia kito ir paminėjo dieną, kai drąsūs Lietuvos savanoriai 1919 metų sausio 1-ąją, vadovaujami Vilniaus miesto komendanto Kazio Škirpos,

Gedimino pilies bokšte iškėlė trispalvę ir atlikę salves sugiedojo himną. Anąkart vėliava plėvėsavo neilgai, bet šiandien mes kasdien galime džiaugtis trispalvės grožiu.

BĖGTI UŽ LAISVĘ

Sausio 8 dieną Vilniuje vyko kasmetis tarptautinis pagarbos bėgimas „Gyvybės ir mirties keliu“. Laisvės gynėjams pagerbti skirtame renginyje šiais metais dalyvavo daugiau nei 4 000 dalyvių iš Lietuvos ir 13 kitų valstybių. Mūsų organizacijai šiemet atstovavo apie 1 000 šaulių, į Vilnių atvykę iš visos Lietuvos. „Šis pagarbos bėgimas – vienybės ir bendrystės išraiška. Čia nėra nugalėtojų ir prizininkų, nes iš tiesų nugalėtojai esame mes visi. Visi ir kiekvienas, kuris myli savo šalį ir gerbia tuos, kurie paaukojo dėl jos savo gyvybę. Deja, nors esame daug ką nuveikę, daug ką pasiekę, tai, ką šiandien turime Lietuvoje, yra iššūkis ir išbandymas mums visiems. Po truputį švaistome didelį turta, Dievo dovaną – Vienybę, kuri yra laisvos tautos savijautos pamatas, todėl norisi palinkėti, kad mus Vientų ne tik pagarbos bėgimas, bet ir tarpusavio Dvasiniai ryšiai“, – po bėgimo mintimis pasidalijo Gen. P. Plechavičiaus šaulių 6-osios rinktinės šaulė, 608-osios kuopos vadė Giedrė Nakutienė. »

1

Druskininkų šauliai ne vienus metus iš eilės ne tik dalyvauja įvairiuose renginiuose, skirtuose Sausio 13-ajai paminėti, bet ir organizuoja simbolinį bėgimą aplink Druskinio ežerą.

„Nors šis bėgimas yra labiau simbolinis, šauliams turi didelę prasmę. Juk tie, kas 1991-aisiais paaukojo dėl laisvės tai, ką turėjo brangiausio – savo gyvybę, – yra gyvi tol, kol juos prisimena, kol jų vardai skamba ir jauno, ir seno lūpose, mintyse. Tėvynės laisvė nėra duotybė. Prieš 31 metus iškovotą laisvę reikia ginti, puoselėti ir saugoti kiekvieną dieną. Ir visai nesvarbu, kiek tau metų“, – sakė Druskininkų Giedriaus Matulionio 103-iosios šaulių kuopos vadas Ramūnas Šerpatauskas, kasmet su šauliais dalyvaujantis bėgime.

Laikas negali ištrinti iš atminties kovos už svarbiausią kiekvienam žmogui turtą – laisvę. Negalime pamiršti tų, kurie už mūsų laisvę paaukojo savo gyvybę. Ir svarbiausia, negalime pamiršti, kad laisvė nėra duotybė, ją sunkiai prieš 31 metus iškovojo mums, ateities kartoms, tie, kurie besąlygiškai ją tikėjo.

LAUŽO ŠVIESOJE: PAGARBA, SUSIKAUPIMAS IR PRIESAIKOS ŽODŽIAI

Laisvės gynėjų dienos minėjimas Kaune prasidėjo sausio 12 dieną Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje skambant patriotinei muzikai ir eilėms, tarp

Laisvės paminklo iki Amžinosios ugnies [Nežinomo kareivio kapo] suliepsnojo 14 aukurų, o jaunieji šauliai ir šauliai atidavė pagarbą žuvusiems, o sausio 13-osios vakarą Kauno tvirtovės VI forte vykusio renginio metu „Laisvės liepsna“ Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės 26 broliai ir sesės prisiekė tarnauti Tėvynei ir net 45 jaunieji šauliai davė jaunojo šaulio pasižadėjimą. „Atėjo laikas, kai norisi atiduoti Tėvynei tai, ką privalome, smagu, kad galime tai daryti kaip šeima. Apie šaulystę mąstėme jau seniai, tačiau prioritetas buvo mokslai, šeimos sukūrimas, o dabar atėjo laikas. Bus dar viena bendra, vienijanti veikla kartu. Labai smagu, kad galime savęs atiduoti tiek, kiek leidžia galimybės“, – su užsidegimu kalbėjo naujieji Vytauto Didžiojo 2-osios rinktinės šauliai leva ir Lukas.

Laužo šviesoje renginio dalyviai klausėsi 1991 metų sausio 13-osios liudininkų prisiminimų, folkloro ansamblio „Kupolė“ dainų ir kartu su jais dainavo, taip pat apžiūrėjo logistikos aikštelėje eksploatuojamą karinę techniką bei vaišinosi karšta arbata.

Jaunasis šaulys Daumantas po pasižadėjimo ceremonijos kitiems savo bendraamžiams palinkėjo mokėti nepasimesti sudėtingose situacijose, o jaunųjų šaulių tėvai, atlydėję vaikus į įsimintą jiems vakarą, dalijosi džiugiomis mintimis, kad patriotinis jausmas keliauja iš kartos į kartą.

2

Vilniuje šauliai ir jaunieji šauliai taip pat stojo sargybon greta degančių Atminimo laužų prie Seimo ir Televizijos bokšto. „Jau yra susiklosčiusi tradicija, kad atminimo laužą prie TV bokšto uždega jaunieji šauliai, tad stengiamės ją kasmet išlaikyti. Man atrodo, kad tai visada emociškai labai stiprus renginys: jaunieji šauliai stovi su degančiais fakelais, kurių kiekvienas simbolizuoja žuvusiuosius sausio 13-osios naktį, skaitomos žuvusiųjų pavardės, uždegamas laužas – pagerbiamas kiekvieno atminimas. Labai gražu stebėti kartų persipynimą ir bendrystę, nes prie laužų budi ir jaunieji šauliai, ir šauliai – stovi kartu, pakeičia vieni kitus. Ir tai atrodo labai simboliška. Ir broliška“, – po minėjimo renginių, kuriuose dalyvavo rinktinės šauliai, kalbėjo Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės vado pavaduotoja Renata Šmailienė.

IŠEIVIJOS ŠAULIAI

Kad ir kur būtų, šauliai susiburia ir aplink save buria kitus tautiečius, drauge prisimena Lietuvos istorijos įvykius, reikšmingus kiekvienam lietuviui. Sausio 8 dieną jau ketvirtus metus iš eilės Jungtinės Karalystės Lietuvos šaulių sąjungos paramos padalinio šauliai drauge su kitų Londone įsikūrusių lietuviškų organizacijų nariais tradiciškai įveikė Rytų Londone esančiame Parsloes parke parengtą 9 kilometrų trasą ir pagerbė Sausio 13-osios aukas.

Kaip pastebi Jungtinėje Karalystėje šaulius vienijančio padalinio vadas Antanas Jocius, žmonių susidomėjimas bėgimu kasmet vis didėja, bėgančiųjų taip pat sulaukiama vis daugiau. „Smagu matyti, kad į bėgimą atvyksta šeimos su vaikais, užsieniečiai, kuriuos pakviečia lietuviai draugai, šeimos nariai“, – džiugėsio neslėpė A. Jocius.

Pastaruosius dvejus metus pasikeitęs gyvenimo tempas ir įvairūs ribojimai, įsigalėję visame pasaulyje, pakoregavo ir organizuojamų renginių sąlygas, tačiau Londone įsikūrę šauliai aktyviai skatina dalyvauti bėgime ne tik fiziškai kartu susirinkus vienoje vietoje, bet ir individualiai įveikti 9 kilometrų trasą savo pasirinktoje vietoje, o bėgimo rezultatą užfiksuoti viena iš telefono programėlių ir jį atsiųsti bėgimo organizatoriams. Taip siekiama kuo plačiau paminėti reikšmingą Lietuvai datą, įtraukti kuo daugiau lietuvių, o kiekvienas, įveikęs 9 kilometrų trasą, apdovanojamas atminimo medaliu. „Virtualus bėgimas puikiai tinka asmenims, kurie gyvena už Londono, ir asmenims, kurie dėl COVID-19 nenori dalyvauti gyvuose renginiuose. Tikimės, kad su kiekvienais metais prie šio pagarbos bėgimo prisijungs dar daugiau Jungtinėje Karalystėje gyvenančių lietuvių ir tai taps neatsiejama kiekvieno lietuvių, gyvenančio Jungtinėje Karalystėje, dalimi“, – gražiu lūkesčiu dalijosi A. Jocius.

3

Čikagoje diena vėliau – sausio 9-ąją taip pat buvo paminėtos 1991 metų sausio įvykių metinės. Susirinkusieji minėjimą pradėjo Lietuvos himnu, vėliau tylos minute pagerbė žuvusiuosius. Prisimintas ir tragiškai prieš 78 metus žuvingas Lietuvos Respublikos Prezidentas Antanas Smetona. Prezidentas žuvo 1944 metų sausio 9 dieną, palaidotas Klivlande, Ohio valstijoje. Lietuvos Respublikos generalinė konsulė Čikagoje Sirgida Mulevičienė savo kalboje pabrėžė minėjimo tikslą – prisiminti istorinius įvykius, pagerbti žuvusius už laisvę bei pasidžiaugti nepriklausoma Lietuva.

Lietuvos šaulių sąjungos Išeivijoje Šaulių Žvaigždės medaliu apdovanotas šaulys Petras Pučkorius – sausio įvykių liudininkas. Laikydami tradicijos, šauliai Išeivijoje įveikė Laisvės gynėjų dienos pagarbos 9 km bėgimo trasą ir 5 km pėsčiųjų žygį. x

4

1. Jaunieji šauliai prie TV bokšto stovi su degančiais fakelais, kurių kiekvienas simbolizuoja žuvusiuosius sausio 13-osios naktį.
2. Laisvės gynėjų diena Ukmergėje – Vyčio kuopos šauliai pagerbė žuvusių už Lietuvos laisvę atminimą.
3. Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje.
4. Pagarbos bėgimas Čikagoje.
5. Jungtinėje Karalystėje prisiminti Sausio 13-osios įvykiai.

5

VIENO KULKOSVAIDŽIO ISTORIJA

TEKSTAS IR NUOTRAUKOS: Valdas Kilpys

1

Kartais konkretūs daiktai tam tikrą istorinį laikotarpį iliustruoja geriau nei faktai, asmenys ar dokumentai. „Trimitas“ seniai žinojo apie šio ginklo egzistavimą ir jo buvimą vieta, tačiau tik dabar atėjo metas išsamiau pasiaiškinti jo atsiradimo, naudojimo ir „dimisijos“ aplinkybes.

ISTORIJOS PRADŽIA

Kai prieš dešimtį metų Kauno Vytauto Didžiojo muziejaus saugyklose pamačiau šį ginklą, kilo nemenkas susidomėjimas ant jo buožės išpjaustytu dvigubu Jogailos kryžiumi. Buvo aiškiai matyti, kad tai neoriginali ginklo dalis, kurią drauge su pistoletine rankena gamino kažin koks vietos meistras.

Teko atlikti šią tokį tyrimą, pakalbinti vieną kitą asmenį, kol galiausiai viskas susidėliojo į vietas. Pasirodo, šis Čekoslovakijoje gamintas kulkosvaidis ZB 26, arba „Light Machine Gun Model ZB 1926“, puikiai atliko savo vaidmenį ginant Lietuvos Parlamentą 1991-aisiais. Sėdome su buvusiu jo šeimininku – LŠS štabo Garbės sargybos kuopos vadu Sauliumi Slavinsku – ir pakalbėjome detaliau apie šį Lietuvos padangėje retą eksponatą. Anais, gūdžiais bet viltingais 1991 metais kulkosvaidis šaulių ar karių rankose buvo neįsivaizduojamas daiktas. Dauguma buvo ginkluoti medžiokliniais šautuvais ir tuo, ką seneliai „atkasė“.

Čia ir prasideda šio ginklo istorija...

ATNEŠĖ DIEDELIS

S. Slavinskas pasakoja, kad pradžioje pagrindiniai ginklai buvo medžiokliniai šautuvai ir iš vadinamojo DOSAAF'o [buvo tokia sovietinė draugija armijai ir laivynui remti] „sugraibyti“ mažo kalibro šautuvėliai. „Mes budėjome vidiniame kiemelyje, 2-ajame korpuse, o į vidinį kiemą išeidavome oro įkvėpti, atsipūsti, – pasakoja šaulys, – kai kažkas pranešė, kad lauke nepažįstamas *diedelis* kviečia „kažką iš vidaus“, nuėjome pakalbėti.“

Šaulys prisipažįsta, kad tas žmogus, žvelgiant anuomečio jaunuolio akimis, pasirodė gana brandaus amžiaus. „Imkite, vyrai, aš jau savo atkariavau, o jums prireiks“, – tarė senjoras ir ištiesė porą audinio gniutulų. Išvyniojus tepaluotus skudurus paaiškėjo, kad patriotas atnešė čekoslovakiską kulkosvaidį su šoviniais. „Labai magėjo šį ginklą išbandyti, – atvirauja S. Slavinskas, – tačiau juk Seime nešaudysi. Kariai savanoriai 1 korpuse buvo įsirengę nedidelę šaudyklėlę, bet ten su paprastesniais ginklais, ne kulkosvaidžiu pliekdavo.“

TAKTINIAI-TECHNINIAI DUOMENYS

Modelis: ZB 26

Kalibras: 8 mm „Mauser“ (7,92 x 57)

Svoris: 9,65 kg

Vamzdis: 627 mm, 4 dešininės graižtvos

Greitošauda: 600 šūvių/min.

Kulkos greitis: 763 m/s

Efektyvusis ugnies tolis: 1 000 m

2

Pasak pašnekovo, ZB 26 tapo puikiu pagalbininku saugant Parlamentą. Kiek pašveitus šovinius, išvalius ginklą, regis, jis turėjo šaudyti, tačiau panaudoti taip ir neteko. Ir ačiū Dievui.

ZB TARNAUJA TOLIAU

„Po sausio įvykių, pabaigę budėjimus Parlamente, su kulkosvaidžiu nuvykome į pakaunėje esantį karjerą. Pabandėme šaudyti. Pasirodė, kad *diedelio* atnešti šoviniai niekam tikę. Parakas *sukepęs*“, – dalijosi prisiminimais šaulys. Teko kiekvieną šovinį ardyti, seną paraką keisti nauju, sukalti naujas kapsules, dar kartą šveisti ir tik tada buvo galima kiek patikimiau šaudyti.

Įdomiausia, kad nepaisant gerokai matomo išorinio aplinkos poveikio ginklui [regis, jis ilgus metus gulėjo užkastas] kulkosvaidžio vamzdis buvo itin gerai išsilaikęs. „Kaip veidrodis“, – sakė S. Slavinskas.

Antrą kartą tarnybon šis ginklas stojo vykstant 1991 metų rugpjūčio 19–22 dienos vadinamajam *pučiui*. Nors nesėkmingas Sovietų Sąjungos valdžios

3

1. Kulkosvaidis gana egzotiškas žvelgiant iš šių laikų perspektyvos.

2. Ant ginklo buožės puikiai išraižytas dvigubas šauliškas kryžius – „Prancūzo“ nuopelnas.

3. Čekų gamybos kulkosvaidis, tikėtina, buvo ištikimas laisvės kovotojų pagalbininkas.

elementų bandymas perimti valdžią buvo pasmerktas nesėkmei, tačiau Lietuvoje būta daug nerimo. „Stojome saugoti svarbių objektų. Šitas ginklas buvo naudojamas tuomečiam Lietuvos šaulių sąjungos vadui saugoti. Niekas nežinojo, kuo viskas baigsis, tad teko ginklą nuolat turėti šalia savęs“, – prisimena šaulys.

„PRANCŪZAS“ DROŽIA BUOŽĘ

Po dramatiškųjų Lietuvos istorijos momentų S. Slavinskas pradėjo dirbti ugniagesiu gelbėtoju. Tuo metu drauge plušėjo žmogus, kurį visi tiesiog vadindavo „Prancūzu“. Pamatęs, kad šis turi nagingas rankas ir drožia buožę draugo medžiokliniam šautuvui, Saulius pasiteiravo, ar nesutiktų išdrožti naujų detalių ir kulkosvaidžiui.

„Teko gerokai pasukti galvą, kaip ginklą pristatyti meistriui. Ilgai matavomės pagal petį, žandą, kol galiausiai sutarėme buožės formą ir net šaulišką dvigubą kryžių“, – prisimena pašnekovas. Laikui bėgant šis ginklas tapo nebeaktualus. Lietuvos kariuomenė įsigijo naujesnių ir patikimesnių šautuvų ir kulkosvaidžių,

tad ZB 26 natūraliai nukeliavo į Vytauto Didžiojo karo muziejaus rinkinius. Istorikai išsiaiškino, kad šis kulkosvaidis priklausė vienam iš tarpukario Lietuvos kariuomenės karinių dalinių. Spėjama, kad šiuo ginklu naudojosi Lietuvos laisvės kovotojai, kol galiausiai jis pasitaravo ginant Parlamentą. Dabar jį galima išvysti muziejaus ekspozicijoje.

KAS TAI PER DAIKTAS

1926 metais į Čekoslovakijos kariuomenės ginkluotę buvo įtrauktas kompanijos „Zbrojovka Brno“ kulkosvaidis „Light Machine Gun Model ZB 1926“. Šis ginklas anuomet buvo vienas iš sėkmingiausių Čekoslovakijos ginklų gamintojų gaminių.

Tai Vaclavo Holeko sukonstruotas lengvasis kulkosvaidis, kurį gamino gamykla „Čekoslovenska Zbrojovka“. Lietuvos kariuomenės vadovybė pirmąją siuntą nupirko 1927 metais. Šie kulkosvaidžiai buvo perkami iki pat Čekoslovakijos okupacijos. Ginklas tapo standartiniu Lietuvos kariuomenės kulkosvaidžiu. 1939 metais LK jų turėjo 3 028 vienetus.

1939 metų kovo mėn. naciams okupavus Čekoslovakiją, ZB 26 buvo perimti Vermachto ir pervadinti į MG 26(t). Vokiečiai perėmė 31 204 kulkosvaidžius ZB 26 ir jo patobulintus variantus ZB 1930. Įdomu pastebėti, kad MG-26(t) buvo naudojami išskirtinai SS daliniams.

Ginklas veikia grąžinamų dujų principu, turi net 7 pozicijas reguliuojant grįžtamą dujų kiekį, dėtuveje telpa 20 šovinių. Įdomus kulkosvaidžio taikymosi mechanizmas, mat, jis yra kairėje ginklo pusėje, tad kairiarankis šiuo ginklu vargiai pasinaudos. Kulkosvaidis ženkliai lengvesnis nei šiuo metu šaulių turimi vokiškieji MG. Išsiardo paprastai ir yra gana elementarus savo konstrukcija. x

PARTIZANIŠKUOSE MEZGINIUOSE – LAISVĖS KOVŲ KODAS

TEKSTAS: Dovilė Pukertaitė

NUOTRAUKOS: Monika Penkutė,
asmeninis Aistės Krasuckaitės
archyvas

Istoriją pažinti ir apie ją pasakoti yra įvairių būdų ir formų. Aistė Krasuckaitė, keletą pastarųjų metų dalyvavusi savo vyro Giedriaus Paulausko, dizainerio, profesionaliai atkūrusio originalią Lietuvos partizanų vyrišką ir moterišką uniformas, atkūrimo procese ir jo parodų organizavime, pernai vasarą ėmėsi ypatingo kruopštumo ir pastangų reikalaujančio projekto – atkurti žiemines, artimų moterų, seserų ir mylimųjų megzta pirštines laisvės kovotojams. Apie šį projektą, kuris sujungia ne vienus metus trunkančius tyrinėjimus, tautodaile, aprangos detalių dizainą ir etnokultūrą, kalbėjomės su A. Krasuckaite. Taigi, kokią Laisvės kovų istoriją pasakoja partizanų apranga ir kiek pastangų reikia, norint ją išgirsti?

1. Aistė Krasuckaitė: „Kiekviena pirštinių pora ypatinga.“

2. Atkurtos partizanų pirštinės.

Visada megzdavau, nerdavau ir mūsų su vyru mados kolekcijoms, taigi, nors ir ne nuolat, mezgimas kartais lydi gyvenime ir atsiranda su dideliu užsidegimu kilus naujai idėjai ar iššūkiui.

Kaip į Jūsų gyvenimą atėjo partizanai? Kodėl ši tema Jums artima?

Jau ne vienus metus partizaniška tema artima mūsų šeimoje. Keletą pastarųjų metų dalyvauju savo vyro Giedriaus Paulausko (dizaineris, vienintelis profesionaliai atkūręs originalią Lietuvos partizanų vyrišką ir moterišką uniformas) partizanų uniformų atkūrimo procese ir jo parodų organizavime.

Šeima esame jau daug metų, lygiai tiek pat dirbame kartu, kuriame mados kolekcijas, todėl, kai šalia artimas žmogus šia tema gyvena ir dirba, natūraliai perimama viskas ir tampa bendra.

Be to, tikriausiai nerashme Lietuvoje šeimos, kurios nebūtų palietę pokario pasipriešinimas, trėmimai, laisvės kovos.

Ar seniai jau kirbėjo mintis imtis tokio projekto? Kas buvo tas didžiausias įkvėpimas, galutinai pastūmėjęs imti ir daryti?

Idėja atkurti partizaniškus mezginius sklاندė jau keletą metų. Vartant archyvinės nuotraukas, tenka pastebėti neįtikėtino grožio ir kruopštumo mezginių. Partizanų aksesuarus, pirštines, šalikus, liemenes. Teko gyvai pamatyti Lietuvos nacionalinio muziejaus archyvuose esančias Tauro apygardos partizanų rėmėjos Onos Kurienės megzta pirštines.

Organizuodami parodas susidurdavome su tuo, kad niekas taip kruopščiai ir

atsakingai pirštinių negalėjo mums numegzti. Galų gale, kai pats esi atsakingas ir ta idėja degi, tuomet tik pats ir gali tai padaryti, nes tai tau rūpi labiausiai. Juolab kai sugebi tai daryti, moki megzti.

Ar iki tol, iki šio projekto, virbalai buvo dažnas įrankis Jūsų rankose? Ar tik šiam projektui įgyvendinti prisiminėte, kaipgi megzti tas akis?

Mezgimas lydi nuo vaikystės. Mezgė mama, močiutės, giminės moterys – virbalai, siūlų kamuoliukai, kasdien matomas vaizdas. Tokie buvo laikai, tokia matoma kasdienybė, atgimimo laikotarpis, Lietuvos nepriklausomybė. Mezgė visi.

Gal vis dėlto rašyti išmokau anksčiau nei megzti. Bet laiko skirtumas nedidelis. Pradžioje atradau vašelį ir nerdavau lėlėms, vėliau virbalai, pynimai – man visada patiko kruopštumo reikalaujantys darbai.

Visada megzdavau, nerdavau ir mūsų su vyru mados kolekcijoms, taigi, nors ir ne nuolat, mezgimas kartais lydi gyvenime ir atsiranda su dideliu užsidegimu kilus naujai idėjai ar iššūkiui.

Man svarbu konstrukcijos iššūkiui, paprastą gaminį megzti neįdomu, jei nėra iššūkio – jį būtinai susigalvosiu. Pavyzdžiui, kaip numegzti megztinį be šoninių, rankovių siūlių ar pan.

Papasakokite daugiau apie patį projektą, jo eigą, planus. Kuo jis ypatingas? Reikšmingas Lietuvos istorijai? Galbūt kiekvienam iš mūsų? Ką jis Jums pačiai reiškia?

Tai projektas, sujungęs ne vienus metus trunkančius istorinius tyrinėjimus, tautodaile, aprangos detalių dizainą ir etnokultūrą. Visas šis įdėris neabejotinai prisideda prie išsamesnio laisvės kovų pažinimo, o to vis dar stokojama Lietuvos kultūros kontekste.

Per šį projekto vykdymo laikotarpį buvo išanalizuota, kokias pirštines dėvėjo Lietuvos partizanai, kokia simbolika jose buvo naudojama, kokia mezgimo technika, priemonės ir raštai vyravo. Lietuvos partizaninio pasipriešinimo karių pirštinių išlikusių praktiškai nėra. Turime tik vienintelį realų pavyzdį Lietuvos nacionaliniame muziejuje – partizanų rėmėjos Onos Kurienės megzta pirštines. Kitus pavyzdžius matome tik nespaltvotose karių fotografijose, kuriose pirštines dėvi svarbiausi pasipriešinimo kovų žmonės.

Pirštinės. Toks svarbus žvarbaus meto aprangos akcentas. Kokios buvo tos partizanų pirštinės? Kumštinės? Pirštuotos? Megztos tik vilnoniais siūlais?

Kiekviena pirštinių pora ypatinga savo mezgimo, rašto, simbolių ir konstrukcijos išskirtinumu. Pasirinkti grynos vilnos siūlai, natūralus jų spalvynas, atrasta ypatinga pirštinių konstrukcija, patogi ginklui naudoti – su vienu išmegztu rododuoju pirštu. »

Ar tie raštai su simbolika sąmoningai buvo pasirenkami? Kokie pagrindiniai simboliai, kuriuos teko atrasti?

Partizanų ryšininkų, šeimos moterų ar mylimųjų megzto pirštinės nebuvo paprastos. Jose dažnai figūravo tautiniai simboliai: Lietuvos trispalvė, Vyčio kryžius ir Vytis. Atsiminimuose ir įrašuose yra išlikusių vertingų pasakojimų apie pokario gyvenimo sąlygas, pastangas išsaugoti tradicinę krašto kultūrą sovietinės okupacijos metais. Tai tik maži įrodymai, koks svarbus tai buvo aprangos akcentas, kokia svarbi buvo ne tik taikomoji funkcija ir gražumas, dekoratyvumas, bet ir kaip drąsiai jis buvo dėvimas, dažniausiai partizanų vadų, ir kaip svarbu buvo demonstruoti lietuvišką simboliką.

Kaip vyksta pats atkūrimo procesas? Juk yra išlikusių tik nuotraukų, ar mezgant yra atkuriamas tik motyvas, simbolis, ar bandoma sudėlioti ir jo realų dydį? Kiek tai įmanoma? Kiek tai tikslu?

Istoriniuose šaltiniuose pastebima ypatinga gausa partizaniškų pirštinių, pasižymičių išties gausia ir neįtikėtina savo raštų ir simbolių įvairove. Deja, šaltiniai – tik nespaltotos nuotraukos, kurių analizavimas reikalauja profesionalių žinių, laiko ir kantrybės. Todėl šis projektas nėra baigtinis, o prašantis tęsinio su tokiomis pačiomis žiniomis, įdirbiu ir tyrimo studijomis.

Pats atkūrimo procesas – gana buitinis, tenka studijuoti nespaltotas nuotraukas. Dauguma jų yra labai neryškios, senos, todėl dažnai tenka „spėti“, pasitelkiant visas savo turimas žinias, treniruoti akį, kaip atpažinti iš nuotraukos ne tik mezginius, faktūras, bet ir vilnonius audinius, odą, verstą odą.

Džiugu, kad dabartinės skaitmeninės technologijos leidžia sukurti kontrastus, didinti iki maksimumo nuotraukų vietas, kurios reikalauja atidumo, norint tiksliai atkurti rašto mezgimo schemas.

Prie schemų braižymo sugaištama daugiausia laiko, kad tiksliai būtų pagauta linija, kampas, jau vien kiek pastangų reikėjo norint sutalpinti šuoliuojantį Vytį į tam tikrą mezgimo akių plotą. Schemų padaroma tikrai daug, o mezgant pamatomos klaidos. Tai reikalauja patirties, kad nebūtų daromos tos pačios klaidos.

Kas dažniausiai partizanų aprūpindavo pirštinėmis, rūbais? Ar dažniau tai buvo artimų moterų rūpestis? Galbūt simboliais puoštos pirštinės buvo sąmoningai kuriamos partizanams?

Ar jos buvo kuo nors išskirtinės? Savo struktūra? Modeliu? Pritaikymu partizanų veiklai?

Kalbėdami apie partizanus, esame pratę dažniau minėti vyrų pavardes – būtent jie sudarė daugumą, gindami mūsų šalį nuo priešpaudos. Tačiau laisvės kovose aktyviai dalyvavo ir moterys, užimdamos svarbias pareigas partizanų karinėse struktūrose. Jos rūpinosi spauda, buvo ne tik ryšininkės. Taip pat mezginiais aprūpindavo artimos moterys, seserys, mylimosios. Tai labai jautrus ir gražus dalykas, žinant, kiek energijos ir meilės sudėta į tuos kūnius, kaip išmegzta kiekviena akis ir kaip jie šildo ne tik tiesiogine prasme.

1. Atkurtos Tauro apygardos Žalgiriorinktinės štabo nario Ūrbono Dailidės-Tauro pirštinės.

2. Tauro apygardos partizanų rėmėjos Onos Kurienės megzto pirštinių atkūrimo procesas.

Kas labiausiai padeda atkurti? Kokios detalės? Su kuo bendradarbiaujate?

Bendradarbiavimas, be abejo, vyksta su vyru Giedriumi. Konsultuojuosi su juo, klausiu nuomonės, aš gerai išmanau pačią mezgimo techninę dalį, jo akis jautresnė analizuojant archyvinės nuotraukas.

Koks Jums netikėčiausias atradimas buvo / yra įgyvendinant šį projektą?

Galbūt tai, kad, be paprastų megzto pirštinių, atradome įspūdingų rašto gaminių su lietuviška simbolika, Vyčiu, Vyčio kryžiumi, tikrai išskirtiniu dizainu. Nustebino mezginių detalumas, kruopštumas.

Kiek pirštinių jau numegzta? Kiek dar planuojama atkurti?

Šį kartą atkūriau tris partizaniškų pirštinių poras:

- Tauro apygardos partizanų rėmėjos Onos Kurienės megztas pirštinės.
- Tauro apygardos Žalgirio rinktinės štabo nario Ūrbono Dailidės-Tauro pirštinės.
- Dainavos apygardos Geležinio Vilko tėvonijos vado pavado vado ir būrio vado Petro Savicko-Kregždės pirštinės.

Archyvinėse nuotraukose jau esu atradusi ir nusižiūrėjusi dar keletą įspūdingų pirštinių ir kitų partizanų dėvėtų mezginių, kuriuos planuoju atkurti. Vienos iš jų partizanų vado nešiotos pirštinės. Stebint archyvinės nuotraukas, kuriose fiksuojama 1949 m. sausio mėn. jo kelionė į visos Lietuvos vadų suvažiavimą prieš pasirašant deklaraciją. Įdomus dalykas, jis tose nuotraukose dėvi net tris skirtingas pirštinių poras. Kelionės metu, matyt, gauna dovanų. Taip pat vienomis papildysiu savo vyro atkurtą moters partizanės uniformą – atkursiu partizanų ryšininkės Onos Lešinskytės-Akacijos pirštinės.

Koks jų likimas? Ar jos bus eksponuojamos?

Visas atkurtas pirštinės turiu, sunku su jomis skirtis. Parduoti neskubu, dauguma jų numegzta kaip vienetinės, daugiau tokių siūlų nebėra ir pakartoti neįmanoma, numegzta tyčia su „klaidomis“, atkartojant nuotraukose matomas „klaidas“, tad net ir tiražuojant ar bandant kopijuoti mano megztas pirštinės lengva būtų savąsias atpažinti. Pirštinės dalyvauja fotosesijose, artimiausi šeimos nariai mielai jas dėvi. Turime planų surengti ir parodą.

Ar nesvarstote galimybės tais originaliais raštais pasidalyti, kad kiekvienas norintis galėtų nusimegzti sau partizaniškas pirštinės?

Visas šis projektas ir įdirbis ne tik daug laiko ir žinių pareikalavęs, tai jau tapo ir dizaino tyrimu. Sulaukiu ir asmeninių prašymų pasidalyti mezgimo schemomis, ar tiesiog pastebiu nepažįstamų prašymus socialinių tinklų grupėse, įžūliai įdėtas mano atkurtų pirštinių nuotraukas, ieškoma kitų mezgėjų, kad primegztų tokių daug.

Gyvename krašte, kai rankų darbas ne itin vertinamas, kai mezgama kiekvienuose namuose ir vyrauja nuomonė „kas čia tėra numegzti pačiam“. Tad mano pasiūlymas būtų ir pabandyti patiems tai padaryti [šypsosi]. x

KODĖL (NE)VERTA GINKLUOTIS?

1

5

TEKSTAS IR NUOTRAUKOS: Valdas Kilpys

1. Oro gynybos sistemos - svarbi nacionalinio saugumo dedamoji.

2. Ginklams taip pat ateina metas, kai jie iškeliauja į „atsargą“.

Iki agresijos prieš Ukrainą garsiai kalbantieji apie Lietuvos saugumą „stovėjo ant trijų statinių“: Lietuvos Respublikos Konstitucijos 139 straipsnio (valstybės gynimas nuo ginkluoto užpuolimo yra kiekvieno piliečio teisė ir pareiga), narystės NATO (mus gins kiti, tik pamėginkite) ir narystės ES (esame įtakingesniųjų pašonėje). Kremliaus „žalieji žmogeliukai“ daugelį priverstė pamąstyti apie asmeninio ir visuomeninio apsisprendimo ginti Lietuvą svarbą.

Šaulys negali remtis vien jėga, kad ir kiek jos turėtų. Nevalia ginkluotis tik dėl ginklavimosi, o savo veiklą grįsti tik individualizmu.

TRYS POZICIJOS

Požiūrį į apsiginklavimą valstybiniu mastu galima skirstyti į tris pagrindinius teiginius:

a) švaistyti pinigų kariuomenei neverta.

Kad ir kokių šiuolaikiškų turėtume ginklų, vis vien Rytų kaimynas yra skaitlingesnis. Jokių „spaikų“, „dževelinų“ ar „gromų“ neužteks, kad sunaikintume tiek metalu kaustytytų mašinų, kiek bus mesta prieš mus. Ką jau kalbėti apie aviaciją. Kitaip tariant, kam priešintis, jei pergalės nebus?

b) mokėti pinigus ginkluotei ir kariams bei priešintis būtina bet koku atveju.

Istorija ir pasirinktiniai pavyzdžiai (dažniausiai prikišamas Žiemos karas Suomijoje) rodo, kad stebuklų būna. Dar pasitelkiamas psichologizuotas didvyrių pasakojimas apie mūsų protėvius arba tiesiog minimi atskirų istorinių asmenybių žygdarbiai. Čia labai tinka „dragūnuose“ kartojamas šūkis „Nugalėsime arba žūsime“.

c) tokia tarpinė „gudročių“ pozicija, kai kalbama aptakiai, akcentuojama diplomatijos, politinių žaidimų, narystės NATO, ekonominių sankcijų, karinio atgrasymo ir t. t. kalba.

Besilaikantieji šios pozicijos niekada tiesiai tau neatsakys, ar reikia tiesiogiai priešintis ir, aišku savaime, ginkluotis, ar nelabai. Jie yra „vidurio kelio“ pozicijos šalininkai, besislapstantys už teiginio „padarykime pirma namų darbus“, užsiimkime atgrasymu.

Svarbiausia yra tai, kad nepaisant visų išvardytųjų pozicijų skirtingumo ir nepriklausomai nuo to, kokiai pozicijai pritariame, vis vien apsispręsti teks individualiai. Kitaip tariant, kad ir kokia būtų visuomeninė, vieša laikysena, atėjus laikui X sprendimą reikės daryti pačiam, asmeniškai.

2

Esama daug precedentų, kai garsiai viešai agitavę ir „marškinius plėšę“ asmenys pirmieji dingdavo pajutę realų pavojų. Tai – natūralu.

KONSTITUCIJA, ARBA SPJAUT Į POLITIKĄ NEIŠEINA

Nors pagal šaulių Statutą ir sveiko proto reikalavimus šauliai kištis į politiką nelabai gali, valstybės gynimo reikalas yra tiesiogiai sietinas būtent su politikų sprendimais. Kitaip tariant, šaulys privalo būti politiškai aktyvus, nes būtent nuo jų – politikų – priklauso galutiniai sprendimai.

Paimkime ir paskaitykime LR Konstituciją. Skaitome 144 straipsnį, kuriame kalbama apie karo padėties įvedimą bei ginkluotųjų pajėgų panaudojimą. Kaip ir viskas gerai. Prezidentas įveda nepaprastąją padėtį, tačiau Seimas gali patvirtinti arba panaikinti Prezidento sprendimą. Viskas susiveda į politikus: kaip nubalsuos, taip ir bus. Vien todėl verta balsuoti rinkimuose, kad Seime būtų kuo daugiau tokių, kurie aiškiai suvokia gynimosi ir atitinkamai ginklavimosi reikšmę ir svarbą.

Reikalingas tvirtas žinojimas, kad politinė sistema deramai suveiks galimos karinės agresijos atveju ir „minkštoji galia“ nepaveiks mūsų politikų sprendimų. Kitu atveju spaudos pranešimai apie ginkluotės įsigijimą, parodomieji šūviai iš naujų ginklų bus tik cimbolų žvangėjimas. Atrodo gražiai, o naudos jokios.

Šiandien svarbus ne tik mūsų šauliškas pasirengimas drauge su kariuomene ginti mūsų valstybę, bet ir aiškus įsitikinimas, kad valstybės gynimas nėra išmatuojamas ekonomine ar politine nauda.

VIETOJE PABAIGOS

Dažnas šiuolaikinis žmogus kalbas apie ginklavimąsi laiko tuščiomis. Suprask, nevalia žmonių dalyti į kokybiškai geresnius / kovosiančius ir prastesnius, lyg nepilnaverčius / linkusius pasiduoti. Šis teiginys – visiškai teisingas, jei liktume ties socialiniu, politiniu lygmeniu. Tačiau gyvenimas yra gerokai platesnis ir sudėtingesnis. Nevalia ignoruoti valstybės istorijos pamokų.

Pasaulyje yra kvailių ir yra protingų, yra niekšų, bet nestinga kilniųjų, galiausiai yra žiaurių ir įmanoma rasti visada atleidžiančių, susitaikančių. Yra tų, kuriems nesvetimas idealizmas ir mūsų organizacija nemažai tokių asmenų vienija.

Prancūzų rašytojas Albert'as Camus kūrinyje „Maištingasis žmogus“ rašo: „Jei niekuo netikima, jei niekas neturi prasmės ir jei negalime pripažinti jokių vertybių, tada viskas pasidaro galima... Kadangi nieko nėra, kas būtų teisinga, melaginga, gera ar bloga, tai reikia pasirodyti stipriausiam...“

Šaulys negali remtis vien jėga, kad ir kiek jos turėtų. Nevalia ginkluotis tik dėl ginklavimosi, o savo veiklą grįsti tik individualizmu. Skamba romantiškai, tačiau mūsų uždavinys – pasiekti, kad buvimas šauliu nors šiek tiek sietųsi su tikrosios aristokratijos principais. ×

AUKSINĖ VALANDA IR PLATININĖS MINUTĖS

1

TEKSTAS: Laura Gaidelytė
NUOTRAUKA: Povilas Kaciušis

6

Taktinė pagalba nukentėjusiajam mūšyje (angl. *Tactical Combat Casualty Care*, TCCC arba TC3) – taktinės medicinos kursas, kurį pereina visi JAV kariai. Standartizuotą kursų medžiagą savo mokymuose sėkmingai taiko ir kitų NATO valstybių kariuomenės, mokydamos karių pirmosios pagalbos mūšio lauke. Remiantis kovos veiksmuose dalyvavusių karių apklausomis, taktinės medicinos žinios pagal svarbą karių gyvybei saugoti nusileidžia tik ginklo valdymo įgūdžiams.

2

1. Šauliai pratybose – laiku suteikta pagalba – išgelbėta gyvybė.

2. TCCC komiteto emblema.

TRUMPA ISTORIJA

Taktinės pagalbos nukentėjusiajam mūšyje kursas prasidėjo kaip karinio jūrų laivyno biomedicininis tyrimas 1996 metais, kai buvo suvokta, kad didžiausią mirtingumą mūšio lauke sukelia masyvus kraujavimas iš galūnių. Analizuojant ir vertinant 1993–1996 metų visos karo lauke ištikusias traumas tai buvo patvirtinta. Šio trejų metų tyrimo produktas – turniketas, o TCCC teoriją kapitonas Frankas Butleris pirmą kartą aprašė 1996 metais žurnalo „Karo medicina“ (*Military medicine*) priede „Taktinė pagalba nukentėjusiajam mūšyje specialiosiose operacijose“ (*Tactical Combat Casualty Care in Special Operations*). Vėliau, stebint gerą patirtį, pradėta imtis daugiau veiksmų šia kryptimi. Bendradarbiaujant JAV Specialiųjų operacijų vadavietei, traumas gydantiems medikams ir skubiosios medicininės pagalbos personalui įkurtas TCCC komitetas (CoTCCC), kuris prižiūri, rengia ir nuolat atnaujina taktinės pagalbos nukentėjusiesiems mūšyje gaires [2 paveikslėlis – komiteto emblema].

Dar 1998 metais JAV elitinio 75-ojo reindžerių pulko tuomečio vado nurodymu buvo suformuluota direktyva, kuria remiantis reindžeriams tapo privalu tobulintis keturiose srityse: ginklo valdyme, fiziniame pasirėngime, mažų vienetų taktikoje ir medicininėje pagalba. Paskutinė sritis buvo pridėta papildomai ir čia vadovaujama TCCC kurso medžiaga. Ne tik pulko medikai, bet ir visi kariai privalomai buvo mokomi TCCC pagrindų baziniame reindžerio – pirmojo pagalbos teikėjo kurse.

GEROJI PATIRTIS

Įdomu tai, kad per pirmuosius 8,5 metų, praleistų Afganistane ir Irake, reindžeriai įvykdė per 8 000 kovinių užduočių. Per jas 419 reindžerių patyrė kovinių sužalojimų, iš kurių tik 32 baigėsi mirtimi (sužeistųjų mirtingumas lygus tik 7,6 proc., palyginimui: Antrojo pasaulinio karo metu – 19,1 proc., Vietnamo kare – 15,8 proc., bendras JAV kariuomenės mirtingumas tuo pačiu laikotarpiu – 10,3 proc.). Nors lyginant su kariuomenės vidurkiu kariai, kurie po kovinių užduočių negrįžo, buvo daugiau. Žuvusiųjų sužeidimo vietoje buvo 10,7 proc., palyginti su 16,4 proc. kariuomenės vidurkiu, o mirusiųjų nuo sužeidimų jau gydymo įstaigoje – 1,7 proc., palyginti su 5,8 proc. Šiame pulke mirčių, kurių būtų galima išvengti, dažnis sumažėjo iki 3 proc. (vienas atvejis iš 32), palyginti su 24 proc. vidurkiu tarp visų JAV karių. Nė viena mirtis, kurios būtų galima išvengti, neįvyko nepasiekus medicininės pagalbos įstaigos.

„AUKSINĖ“ VALANDA IR „PLATININĖS“ MINUTĖS

Geroji reindžerių patirtis rodo, kad praktika bei turimos žinios leidžia išvengti mirčių tiek mūšio lauke, tiek tada, kai sužeistieji yra gabenami iš mūšio lauko pas gydytojus. Šis laikas, kuris, manoma, yra išgyvenamumo garantas mūšio lauke, vadinamas „platinėmis“ minutėmis, o laikas, per kurį nukentėjusysis turi pasiekti gydymo įstaigą, – „auksinė“ valanda. 90 proc. visų mirčių ištinka nepasiekus medicininės pagalbos įstaigos, todėl ši valanda gali pasirodyti iš tiesų auksinė. Įdomu tai, kad iki 2015 metų „auksinė“ valanda yra koncentruota į gabenimą iš sužeidimo vietos į įstaigą, kur teikiama specialistų pagalba. Keičiant šį supratimą daug dėmesio skirta tam, kad būtų teikiama kvalifikuota pagalba transportavimo metu ir išgyvenamumo tikimybė būtų didinama ne tik pasikliaujant kelionės pabaigoje laukiančiu medicinos personalu su atitinkama įranga. „Platininės“ minutės – tai 10 minučių, per kurias svarbu suteikti visą būtiną pagalbą esant mūšio lauke, nes per jas įvyksta 50 proc. visų mirčių. Tikima, kad ryšys tarp sužeistojo išgyvenamumo bei laiko, per kurį jis gauna reikiamą pagalbą, itin svarbus. Nustatyta, kad masyvus galūnių kraujavimas, kvėpavimo takų nepaiešumas ir pneumotoraksas yra dažniausi sužalojimai, keliantys pavojų gyvybei. Atsižvelgiant į rimčiausius sužeidimus yra sukurtas algoritmas (MARCH PAWS), kuriuo remiantis pagalba teikiama iš eilės nuo sunkiausių ir grėsmingiausių sužeidimų iki mažiau pavojingų gyvybei. Šis algoritmas leidžia pakeisti sužeistojo baigtį per svarbiausias „platinines“ minutes, atlikus kraujavimo stabdymo bei kvėpavimo takų, kvėpavimo, kraujotakos užtikrinimo, hipotermijos prevencijos, medikamentų skyrimo, žaizdų tvarstymo, lūžių įtvirtinimo bei sužeistojo dokumentacijos pildymo. Tai tik dalis to, ką turi išmanyti kiekvienas karys mūšio lauke, nes nuo to priklauso ne tik gyvybės, tačiau ir užduoties įvykdymas.

Konvencinė grandinė – tai pagalbos teikimo sistema, kuriai esant nepasiekiamai ar suardytai gali tekti ilgesnį laiką pagalbą teikti tik su minimalia medikų pagalba ar visiškai be jos, atsitiktinėje vietoje, atšauriomis sąlygomis. Suprantama, kad tokiu atveju „platinės“ minutės dar svarbesnės, o „auksinė“ valanda tampa išgyvenimo galimybe iki pasiekiant medicinos specialistų pagalbą. Niekada nežinoma, kada tiksliai atvyks pagalba ir ar taktinė situacija leis, kad kažkas kitas galėtų suteikti ją. Dėl to svarbu žinoti, kaip, kur ir kada teikiama pagalba sau ar kitam sužalotam kariui, kol juo galės pasirūpinti karys gelbėtojas, karinio vieneto medikas. Laikas, iki kol atvyks evakuacijos tarnyba,

gali kisti nuo kelių valandų iki kelių parų, priklausomai nuo taktinės situacijos. Mūšio lauke yra išskiriamos trys fazės: pagalba esant priešui ugniai, taktinė lauko pagalba ir evakuacija. Šios fazės kinta priklausomai nuo priešų planų, nuo karinio vieneto gebėjimo atsakyti ugnimi bei priimti ugnies pranašumą, sužeistųjų skaičiaus, taktinės vietos, kovinės užduoties pobūdžio ir kitų veiksnių.

Nuolat keičiantis pirmai ir antrai fazėms gali būti taip, kad nebus kada ir kur priimti evakuacijos tarnybos ir saugiai išgabenti sužeistųjų, lygiai taip pat gali tekti palikti juos ar nebaigti teikti pagalbos, jeigu tai kelia pavojų gelbėtojo gyvybei ir misijai. Tačiau nesvarbu, kiek laiko gali tekti laukti, viena iš pagrindinių pagalbos teikėjų užduočių – stengtis išsaugoti gyvybę. Šio tikslo siekiama suteikiant reikiamą pagalbą čia ir dabar, tačiau išliekant budriam ir nepamirštant kovinės užduoties. Atsiradus galimybei reikia evakuoti sužeistąjį – jis gali būti gabenamas į bataliono medicininės pagalbos stotį, karo lauko ligoninę, tretinio lygio civilinę gydymo įstaigą. Viso šio kelio nuo sužeidimo iki suteikiamos būtinos pagalbos gydymo įstaigoje efektyvumas priklauso nuo suteiktos pirmosios pagalbos mūšio lauke laiko ir kokybės. Tačiau taktinėje medicinoje susipynusios medicinos ir taktikos žinios, todėl gebantieji teikti pirmąją pagalbą turi prisiminti, kad gera medicina kartais gali būti bloga taktika, o bloga taktika gali visus pražudyti arba sužlugdyti misiją. Nepaisant medicininių tikslų, pagrindinis taktinės pagalbos nukentėjusiesiems mūšyje tikslas išlieka įvykdyti kovinę užduotį.

KONKURASAS

Naujoje rubrikoje „Paramediko užrašai“ kviečiame visus „Trimito“ skaitytojus domėtis, kaip kiekvienas iš mūsų gali padėti nelaimės ištiktam, išgelbėti gyvybę.

Skelbiame konkursą – skaitykite tekstą ir atsakykite į klausimą.

Paaškindite, kuo skiriasi „platininės“ minutės ir „auksinė“ valanda (trukmė, pagrindinis tikslas, atliekami veiksmai)?

Sekite naujienas „Trimito“ „Facebook“ paskyroje, o po konkurso žinutės nuotrauka rašykite savo atsakymus. Teisingai atsakęs ir burtais išrinktas laimėtojas dovanų gaus turniketą. x

IŠLIKIMO SIGNALAI (I): TARPTAUTINIAI NELAIMĖS SIGNALAI

TEKSTAS: Gabriėlius E. Klimenka,
Eduardas Klimenka
#KlimEndka

NUOTRAUKOS: Ūla Klimenkienė

Kartais galime patekti į tokią situaciją, kai neturime galimybės perduoti informacijos gelbėtojams žodžiais. Tokių situacijų gali pasitaikyti pasiklydus miškingoje ar kalnuotoje vietovėje, dykumoje ar potvynių bei kitokių stichinių nelaimių metu, galų gale net ir pratybose galime patekti į tokią bėdą. Esant tokiai situacijai gelbėtojai tavęs greičiausiai ieškos lėktuvu, tad tikėtina, kad komunikacija gali būti apsunkinta. Tad norime skirti šiek tiek dėmesio nelaimės ir pavojaus signalams.

Jų būna įvairių rūšių, tad keliuose ateinančiuose „Trimito“ numeriuose juos ir aptarsime. Duok Dieve, kad jų neprireiktų, bet, kaip sako liaudies išmintis, „ką išmoksi, ant pečių nenešiosi“, o nuo savęs pridedame, kad išmokys tinkamai komunikuoti su gelbėtojais galimybių išgyventi būtų daugiau. Šiame „Trimito“ numeryje supažindinsime su tarptautiniais nelaimės signalais. Šie signalai yra unifikuoti, kad ir kokiame pasaulio krašte būtum, juos supras gelbėtojai, kariškiai, lakūnai ir jūrininkai. Dažniausiai naudojami signalai yra teikiami mūsų kūnu. Apskirtai sakoma, kad mes didžiąją dalį informacijos apie žmogų gauname būtent iš kūno kalbos. Tad nelaimės signalai apima paprastą, bet svarbų kelių sąvokų žodyną, kuriuo mes galime komunikuoti su gelbėtojais. Šie signalai paprastai skirti žemai skrendantiems lėktuvams, sraigtasparniams ir netoli kranto ar gelbėjimosi valties praplaukiantiems laivams. Kadangi kūnu perduodami signalai nereikalauja jokių specialių priemonių, nuo jų ir pradėsime. Vėlesniuose numeriuose pratęsimė pažintį su tarptautiniais signalais, kuriems reikalingos specialios priemonės, o vėliau aptarsime ir kitokio pobūdžio signalus: šviesos, dūminius, informacinius, garsinius ir pan.

1. VISKAS GERAI / PAGALBA

NEREIKALINGA: natūraliausias gestas sveikinantis, jis ir vienas iš signalų, neretai atliekamas nesąmoningai: viena ranka pakelta aukščiau, lyg mojuotume toli esančiam žmogui.

2. GELBĖKITE / REIKALINGA PAGALBA:

abi rankos pakeltos aukščiau, jomis galima lengvai mojuoti į skirtingas puses.

3. TAIP (patvirtinimas): stovime šonu, rankos suglaustos prieš save ir kilnojamos aukščiau žemyn.

4. NE (paneigimas): stovime tiesiai, kairioji ranka priglausta prie šlaunies, dešiniąją daromi mostai į šoną, amplitudė – nuo šlaunies iki peties.

5. SUPRATAU JUS: stovime pražergę kojas, kairioji ranka prispausta prie šlaunies, dešinioji pakelta į šoną peties lygyje.

6. NUSILEIDIMO VIETA ČIA: atsitūpę veidu į nusileidimo zoną rankas ištiesiame prieš save nusileidimo kryptimi.

7. ČIA NESILEISKITE: stovime tiesiai, ištiestos rankos pakeltos virš galvos, linguojame į šonus kaip koncerte.

8. REIKALINGA MEDICININĖ PAGALBA: stovime pražergę kojas, rankas ištiesiame į šalis, kad išeitų figūra, panaši į kryžių.

9. NUMESKITE ŽINUTĘ: kai reikalinga papildoma informacija, kurios neįmanoma perduoti nelaimės signalais arba nesupranate, kokią žinutę transliuoja pilotas, siųskite šį signalą. Šiek tiek pritūpiame ir dešiniąją ranką darome mostą aukščiau žemyn.

10. MŪSŲ RACIJA NEVEIKIA: stovime tiesiai, rankomis užsidengiame ausis.

11. REIKALINGA SKUBI MEDICININĖ PAGALBA: gulamės ant žemės, rankas ir kojas išskečiame į šonus, taip, kad išeitų figūra, primenanti raidę X.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

Nepakanka žinoti nelaimės signalus, reikia būti susipažinusiems ir su gelbėtojų teikiama signalais. Kadangi aukščiau išvardytus signalus greičiausiai perduosite oro transporte esantiems gelbėtojams, tad pateikiame jų žodyną. Šiuo atveju tikėtini du būdai atsakyti į tavo signalą: raketinis signalas (geltonas, žalias, raudonas, baltas) arba lėktuvo manevrais:

MATAU TAVE – lėktuvas apskris ratą virš tavo buvimo vietos arba žalias raketinis signalas;

SUPRATAU – lėktuvas palinguos sparnais arba baltas raketinis signalas;

NESUPRATAU – lėktuvas juda gyvatuku arba du raudoni raketiniai signalai;

LAUK PAGALBOS – lėktuvas skrenda horizontaliu aštuntuku arba raudonas raketinis signalas;

JUDĖK NURODYTA KRYPTIMI – lėktuvas praskris virš tavęs judėjimo kryptimi arba geltona raketa;

KUR GALIMA NUSILEISTI – lėktuvas paleidžia dvi signalines raketas. x

„STRIBOG“: PATIKIMAS, PAPRASTAS, BET NEPRASTAS

TEKSTAS IR NUOTRAUKOS:
Valdas Kilpys

KOMPANIJA IR KITI DALYKAI

Jei atvyktumėte į „Grand Power“ gamyklą, įsikūrusią Banská Bystrica mieste Slovakijoje, išvystumėte šiuolaikinę gamyklą, apie kurią ir sukasi miesto gyvenimas. Įdomu yra tai, kad gamykla yra atsiradusi veik amatininkų cecho principu: Jaroslavas Kuracina – steigėjas, savininkas ir pagrindinis konstruktorius, – iš senelių paveldėjęs aistrą ginklams ir tapo naujų ir patikimų ginklų linijos pradininku.

2000 metais pasaulį išvydo pirmasis šio konstruktoriaus kūrinys K1, o jau 2015 metais žymiausioje parodoje IWA „Grand Power“ produktai sulaukė pripažinimo. Prasidėjo ekspansija į Jungtines Amerikos Valstijas, kur ginklų, jei jie kokybiški, visada trūksta.

Šiuo metu kompanija turi gamyklas JAV ir Europoje, patys gamina visas metalines ginklų detales. Kontraktoriai tiekia tik plastiko gaminius ir kai kurias spyruokles. Lietuvoje galima įsigyti dvi šio ginklo modifikacijas: „Stribog RSR9A2 Gen2“ ir „Stribog RSR9A3 Gen2“. Apie jų panašumus ir skirtumus pakalbėsime kiek vėliau.

PAIMTI Į RANKAS

„Trimito“ ginklų ekspertai visada laikėsi nuomonės, kad pirmos dešimt sekundžių paėmus ginklą į rankas yra esminės subjektyviai nusprendžiant apie jo kokybę. Apžiūri, pridėi prie peties ir pakratai – pagrindiniai veiksmai prieš klausantis pardavėjų suokimo apie tai, kad jų parduodamas daiktas yra pats geriausias pasaulyje.

Visi trys etapai praėjo sklandžiai:

a) apžiūrėjus be komentarų tampa aišku, kad viskas su šiuo ginklu paprasta. Tiesiog nėra nieko nereikalingo. Estetikos požiūriu šis pusautomatis nėra gražuolis, bet juk tikri kovotojai niekuomet nepretendavo į makiažo žvaigždžių titulus.

b) Pridėję prie peties iš karto pajusite užlenkiamos buožės privalumus ir trūkumus. Vieniems ji pritiks, kitiems – ne. Pasak „Defensus“ ginklininko Andrejaus, dažnas, nusipirkęs „Stribog“ buožę, keičia į klasika tapusią AR-15 buožę. Asmeniškai šių eilučių autoriui esama peties atrama labai tiko ir patiko. Ją galima be vargo užlenkti ir ginklo ilgį sutrumpinti iki minimalių įstatymo leidžiamų matmenų.

c) Pakračius niekas nebarška. Tiesą pasakius, kas žino šio ginklo „vidurius“, puikiai supranta, kad tiesiog nėra kam barškėti. Šis pusautomatis yra kokybiško paprastumo įsikūnijimas. Čia nėra nieko nereikalingo, gendančio, kliūnančio ar nervinančio. Tai spartietis, kuris be atsikalbinėjimų atlieka savo darbą.

IŠARDYTI „STRIBOG“

Kai pradėdi jį ardyti, supranti, kad susidūrei su daiktu, kurio supaprastinti nebeįmanoma. Tiesiog lakoniškumo ir patikimumo ikona. Ginklininkas Andrejus juokavo, kad tai geriausių sovietinio pistoleto kulkosvaiddžio „PPSh-41“ [rusiškai: Пистолёт-пулемёт Шпáгина] ir visiems gerai žinomo „irklo“ [švedų k. AK – 4] savybių mišinys. Ypač jei kalbame apie „Stribog RSR9A3 Gen2“ modelį (A2 arba A3 yra vienintelis skirtumas abreviatūroje). Ir iš tiesų, paėmus į rankas A2 po pirmojo kairiojo išstūmimo tampa aišku, kad ginklas yra elementarus: spyna, spyruoklė ir „futliaras“, kuriame juda spyna. Viskas. Kas turėjo rankose „PPSh-41“, puikiai supras, kad tai yra šio sovietų iš suomių nukopijuoto pistoleto kulkosvaiddžio mechaninės dalies kopija. Netiesioginė, bet esminė mintis likusi: elementari atrankos jėga judanti masyvi spyna, kurią atgal gražina spyruoklė.

Tačiau išardęs A3 negali atsikratyti įspūdžio, kad mechaninė šio modelio „Stribog“ dalis primena AK – 4 [„irklą“]

arba trumpesnį jo „brolių“ MP – 5. Pirmiausia, dėl dviejų iš šonų sunkiai įtaikomų į spynos judėjimo išėmas cilindriukų. Kasmet laikantieji AK – 4 ginklo valdymo testą žino, apie ką kalbama.

Tik skirtumas esminis – „Stribog“ A3 modelyje taikyti, brozdintis nagus ir rūpintis niekuo nereikia, nes viskas maksimaliai paprasta. Tai, kas vokiškuosiuose ginkluose yra komplikuoata mechaninė sistema, šiame ginklu tampa tik nedideliu cilindriuku, kuris veikiamas gravitacijos jėgos daro tą patį darbą kaip ir vokiškosios komplikacijos. Ne veltui sakoma, kad viskas, kas genialu, yra paprasta. Kalbant apie „Stribog“ spyną šis dėsnis galioja visu šimtu procentų. Kas netikite, įsižiūrėkite į nuotraukas.

KAS MUMS, ŠAULIAMS, IŠ TO?

Pradėkime nuo to, kad šaudymo įgūdžių formavimas yra gana brangus dalykas. NATO kalibrų šoviniai – nepigūs ir, regis, dar brangūs. 9 x 19 yra gerokai pigesni. Aptariamo ginklo šaudymo nuotolis yra iki 100 m. Taigi tai aktualiausias atstumas tiems, kurie rengiasi tvarkyti reikalus mieste. Ne mažiau svarbu, kad šis „pusautomatis“ gaminamas naudojant kietą anoduotą orlaivio klasės aliuminio lydinį, todėl yra lengvas, tačiau labai patvarus. Toks, kokio reikia.

Dar viena svarbi aplinkybė yra ta, kad šaudant 9 x 19 kalibro šoviniais be vargo galima rasti šaudyklų, kuriose tai leidžiama daryti be apribojimų. „Stribog“ valdymo svirtelės ir net pats šovos mechanizmas yra identiški AR – 15. Vienintelis skirtumas – užtaisymo rankenėlė, kuri šiame ginklu įtaisyta kairėje priekinėje pusėje.

Galiausiai, šis pusautomatis yra idealus kainos ir kokybės santykio įkūnijimas. Jį nusipirkęs gali būti tikras, kad taruvas iki gyvenimo pabaigos. Nes tiesiog nėra kam gesti. Piktinio pamatėlis [angl. Picatinny rail] šaulį įgalina ant ginklo dėti bet kokį optinį prietaisą. Suprantama, yra ir mechaniniai taikikliai, tačiau, kaip žinoma, kolimatorius ar artintuvas visada geras dalykas, kai reikalus reikia sutvarkyti greitai ir tiksliai. x

1. Užlenkiama „Stribog“ buožė yra itin patogi žygyje.

2. Ginklo mechanizmas yra paprastumo ir patikimumo ikona.

1

TAKTINIAI-TECHNINIAI DUOMENYS

Kalibras: 9 x 19 „Luger“

Nuleistuko mechanizmas: SA

Nuleistuko paspaudimas: 2,7 kg

Ilgis: 13" 850/564 mm, 16" 915/629 mm

Aukštis be dėtuvės: 200 mm

Vamzdžio ilgiai: 13", 16"

Standartinės dėtuvės talpa: 10

2

KAIP NEPASIMESTI PANDEMIJOS AKIVAIZDOJE?

1

TEKSTAS: Gertrūda Šitkauskaitė
NUOTRAUKA: Kauno klinikų archyvas

9

1. Džiaugiuosi, kad nuo paauglystės esu šaulys ir ši dominantė veikla visada buvo greta. Tai leidžia atitrūkti nuo darbinės rutinos, būti bendruomenėje, kurioje kiekvienas turime bendrą interesą.

Esamų bei buvusių šaulių studentų bendruomenėje yra įvairių profesijų specialistų, o jų priklausymas „Sajai“ suteikia galimybę juos geriau pažinti, dalytis tarpusavio patirtimi. Kadangi naujieji metai studentams prasideda ne tik visuomenėje įprastu naujų asmeninių tikslų artėjančioms 365 dienoms išsikėlimu, bet, dažnu atveju, ir egzaminų sesija, šaulys, korporacijos „Saja“ sendraugis, gydytojas psichiatras Edgaras Diržius pateikė keletą patarimų, kaip nepasimesti kasdienybėje, suprasti, ar tai, ką jaučiame šiuo laikotarpiu, nėra žalinga mūsų organizmui bei kokia galima neigiamų jausmų prevencija studijuojantiems ir ne tik.

Hobis, įsitraukimas į bendruomenę ir bendravimas – labai svarbus psichinės sveikatos dedamasis.

Iškilius sunkumų, tikėtina, svarbu kuo greičiau pastebėti ir „užgesinti“ psichinės sveikatos gaisrus. Kaip atpažinti pirmuosius mūsų pačių bei aplinkinių siunčiamus elgesio signalus, bylojančius apie patiriamą stresą ir iššūkius?

Signalų visada yra, tik neretai juos ignoruojame, galvojame, kad nugalėsime save. Tikrai yra manančiųjų, kad esą nenugalimi, bet emocijų sferoje kovojama su savimi, o kovojant su savimi pralaimėtojas bus tik tas pats žmogus. Pirmiausia derėtų būti atidiems sau, stebėti, ar nesame nuolat įsitempę ar pesimizmo būsenos. Natūralu susidurti su sunkumais, nusivylimu, nesėkmėmis ir iššūkiams. Mes dažniausiai su emociniais sunkumais gana sėkmingai susitvarkome, o išgyvenimas per ilgesnį ar trumpesnį laiką praeina. Vienas esmingiausių požymių, kad reikalinga pagalba iš išorės, kai tampa sunku funkcionuoti įprastame gyvenime, kai ypač sunku studijuoti, susitvarkyti su darbo užduotimis, atsiranda grėsmė netekti darbo ar nebaigti studijų, kyla ilgalaikių problemų artimoje aplinkoje. Be minėtų sunkumų, gali atsirasti įvairiausių sunkumų: dėmesio koncentracijos, atminties problemos, nerimas, nuolatinė įtampa, nemiga, prasta nuotaika, apetito pokyčiai (padidėjimas ar sumažėjimas), jėgų ir energijos sumažėjimas. Be psichikos išsibalansavimo požymių, būna, pasireiškia jutimai kūne: maudimai, skausmai, tirpimai, galvos svaigimas, širdies plakimas, dusinimo pojūtis. Kūne atsiradusius jutimus pirmiausia derėtų aptarti su šeimos gydytoju ir išsiaiškinti, ar tai nėra ligos požymis, tačiau jei paaiškinimas nerandamas atlikus tyrimus, gali būti, kad tai yra somatizuota jausmų išraiška.

Ar pandemijos laikotarpis ir su juo atsiradę ribojimai stipriai paveikė studentų psichinę sveikatą? Kokiais neramumais dažniausiai skundžiasi ši žmonių grupė?

Bendrai sergamumas depresija ir nerimo sutrikimais išaugo iki 1,5 karto pandemijos kontekste. Panašiai yra ir tarp studentų: nemiga, nerimas ir nuotaikos sutrikimai.

Koks pirmiausias „vaistas“ nuo mokslų ir kasdienybės darbų keliamo streso, kurių išvengti nėra įmanoma?

Kiekvienam tas vaistas yra individualus, tačiau bendrąja prasme gyvenimo būdo pokyčiai yra patys vertingiausi didinant atsparumą stresui, jie ne tik vertingiausi, bet kartu ganėtinai ir banalūs, elementarūs. Rekomenduojama skirti laiko pomėgiams. Nepiknaudžiauti alkoholiu ir, žinoma, nevartoti narkotikų. Rekomenduojamas fizinis aktyvumas, nėra didelio skirtumo, koks, svarbu, kad būtų reguliarus ir šiek tiek patiktų žmogui. Psichinei ir fizinei sveikatai naudingiausia, kai sportuojama 3–5 kartus per savaitę po 30–60 min., svarbu, kad sušiltume, padažnėtų kvėpavimas, širdies susitraukimų dažnis. Tris kartus per savaitę pasportuoti po 30 minučių tikrai nėra daug, tai galima atlikti ir namų sąlygomis.

Žmogus yra sociali būtybė, mums bendravimas tikrai yra svarbus. Ne tik pandemijos kontekste, bet ir pastaruosius dešimtmečius stebima, kad mažėja gyvo bendravimo, kartu visuomenės emocinė sveikata taip pat nėra gerėjanti. Žinoma, reikia laikytis rekomenduojamų ribojimų, tačiau pagalvojus tikrai yra galimybė susitikti su draugais bei artimaisiais lauke. Jei tai nėra galima, derėtų išnaudoti telefoninius pokalbius, internetines pokalbių programėles. Labai svarbu miegas, poilsis, stengtis laikytis miego higienos principų: panašiu laiku eiti miegoti, porą valandų iki miego vengti ekranų, nepersivalgyti, neužsiimti intensyvia veikla, organizmas jau ruošiasi miegoti, tad reikėtų pritaminti šviesas, vakare telefone derėtų įsidięti ir naudoti programėles, filtruojančias mėlynąją šviesą, kuri sutrikdo cirkadinius ritmus, tačiau geriau apskritai vengti ekranų. Lovoje nederėtų valgyti, skaityti ar užsiimti kita veikla, veikla turėtų būti skirta tik miegui ir intymiems reikalams.

Kaip manote, ar priklausymas bendruomenėms, aktyvus dalyvavimas jų gyvenime yra situaciją lengvinantis faktorius jaunimui kovojant su psichinės sveikatos sunkumais?

Žinoma. Kaip ir anksčiau jau truputį minėjau, tai – hobis, įsitraukimas į bendruomenę ir bendravimas. Mes tūkstantmečiais gyvenome bendruomenėse ir tarp žmonių yra atjautos, pagalbos mechanizmai vienas kitam, tad tikrai vertinga turėti žmonių

šalia, kurie padeda ištikus sunkumų ir būti kam nors šalia, kai kitam ištinka sunkumų. Tarp sunkumų – geriausia maloniai bendrauti ir užsiimti bendra dominančia veikla.

Ar normalu, jei pasibaigus ilgam ir įtemptam laikotarpiui, sumažėjus mokymosi tempui, darbų skaičiui, jaučiamės neproduktyvūs, kasdieniams darbams įveikti reikia daugiau pastangų? Kaip pakelti savo motyvacijos lygį?

Pasibaigus ilgam ir įtemptam laikotarpiui reikia ir pailsėti. Tas neproduktyvumas ir yra vienas iš požymių, kad kurį laiką reikia atsikvėpti, užsiimti mėgstama, įdomia veikla, pabendrauti su draugais, artimaisiais. Nėra vieno sprendimo didinant motyvaciją, svarbu domėtis, ieškoti naujovių, gilintis į dominančią temą, taip ieškant atrandamos domėjimosi sritys, kurios pačios vilioja žmogų. Panašiai kaip dėl knygų: su kai kuriomis vargstame ilgą laiką, stumdome jas, kilnojame, o kai kurių paskutinį puslapį užverčiame tik pradėję skaityti, nes nepastebime, kaip laikas prabėgo. Žinoma, jei dirbame, darbus reikia daryti ir tiek, jau niekur nesidėsime.

Suprantama, kad Jūsų studijų metų bei darbo specifika nėra viena lengviausių. Kokia Jūsų asmeninė tvarkymosi su dideliu nuovargiu patirtis mokslų laikotarpiu ir dabar, kai su tuo, atrodo, susiduriate daug dažniau?

Gyvenime buvo įvairių periodų, tiek sunkesnių, tiek lengvesnių. Negaliu pasakyti, kad visas rekomendacijas fanatiškai seku, tačiau užsiimu tiek fiziniu aktyvumu, sportuoju komandinį sportą – lietuvišką ritinį, esu šaulys, tad dalyvauju šaulių veikloje, korp! Saja veikloje, turiu draugų, su kuriais bendrauju, hobių.

Žinome, kad esate labai aktyvus Lietuvos šaulių sąjungos veiklose – esate ne tik korporacijos „Saja“ sendraugis, redakcinės komisijos narys, tačiau ir priklausote Centro valdybai. Ar šis vaidmuo turi teigiamos įtakos pabėgimui nuo profesinės rutinos?

Ne vienas mano psichiatras specialybės mokytojas sakė, kad nereikia per giliai prasmegti medicinoje. Nors nuolatinis tobulėjimas yra būtinas, pacientui stengiuosi skirti visą dėmesį, tačiau džiaugiuosi, kad nuo paauglystės esu šaulys ir ši dominantė veikla visada buvo greta. Tai leidžia atitrūkti nuo darbinės rutinos, būti bendruomenėje, kurioje mes visi turime bendrą interesą. x

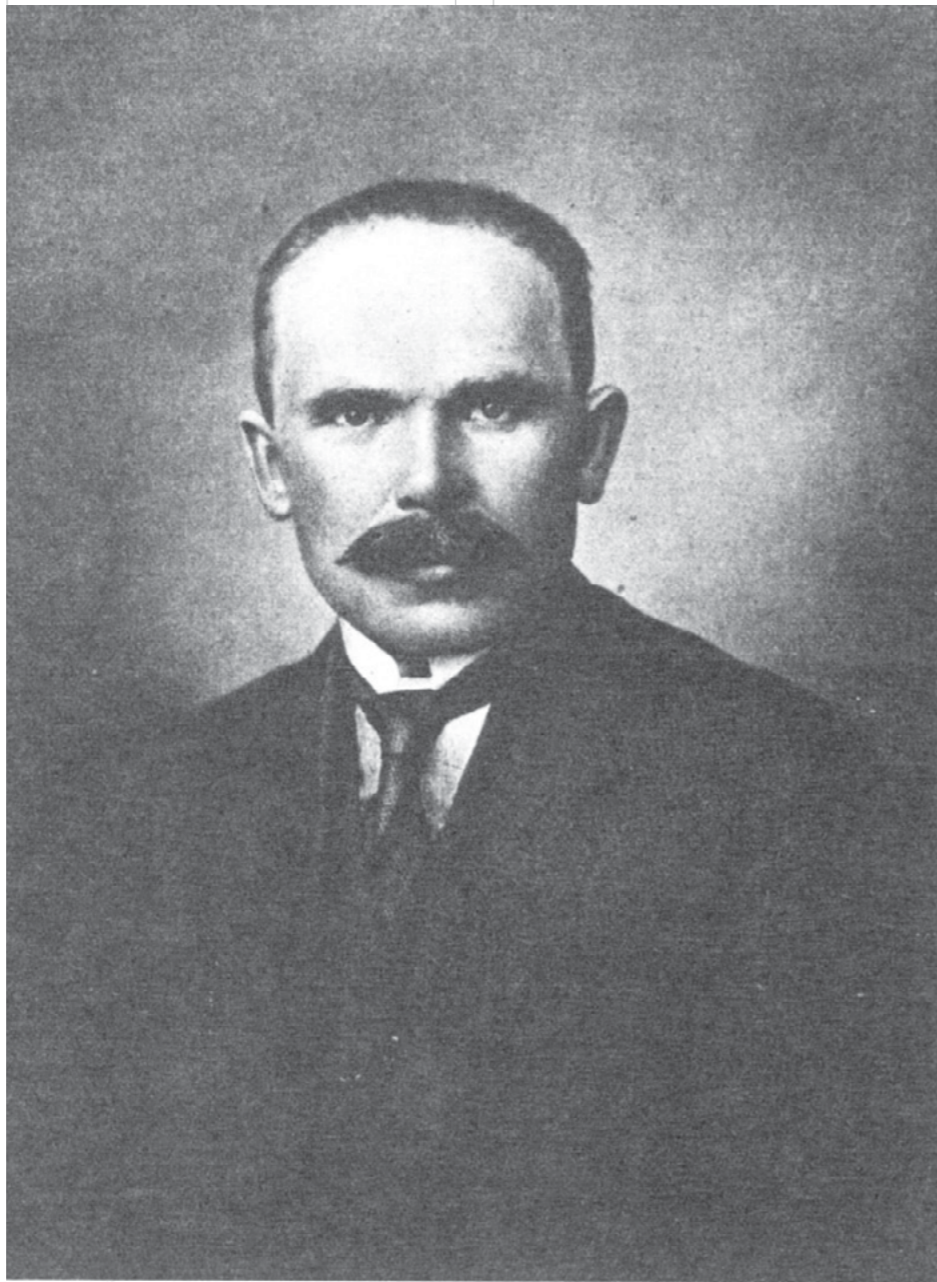
RAPOLAS SKIPITIS

TEKSTAS: Stasys Ignatavičius,
LŠS V. Putvinskio-Pūtvio
klubo prezidentas

Žymus Lietuvos visuomenės ir politinis veikėjas advokatas Rapolas Skipitis gimė 1887 metų sausio 31 dieną Panevėžio apskr., Smilgių vlsč., Baukų kaime. 1901 metais pradėjo mokytis Palangos progimnazijoje.

Ten mokydamsis priklausė slaptai lietuvių mokinių kuopelei, vadovaujamai kunigo J. Jasiensko, ir buvo šios kuopelės slapto lietuviškos spaudos sandėlio prižiūrėtojas bei tos nelegalios spaudos platintojas savame kaime atostogų metu. 1904 metais baigė Palangos progimnaziją ir įstojo mokytis į Šiaulių gimnaziją.

Čia 1905 metais įsijungė į lietuviško revoliucinio sąjūdžio veiklą. 1906–1908 metais Šiauliuose organizavo politinių kalinių šalpos fondą. 1907 metais Šiauliuose Dabužinskienės namų rūsyje buvo įrengęs slėptuvę nelegaliai spaudai, kovos būrių ginklams ir pasų blankams (besislapstantiesiems po 1905 metų revoliucijos dalyviams) slėpti. Iš Gruzdžių ir Meškuičių valsčių valdybų pavyko pagrobti per 150 pasų knygelį, kurios buvo padirbamos šioje slėptuvėje. Tuos nelegalius pasus išdavinėti daugiausia teko pačiam R. Skipičiui, kuris buvo pasigaminęs 18 valsčių ir 3 miestų valdybų antspaudus. Pajamos už šių pasų realizavimą buvo skiriamos politinių kalinių šalpai. Tris kartus caro policininkai darė pas jį kratą, tačiau nieko draudžiamo neaptiko. Po trečios kratos 1908 metų lapkričio mėn. buvo suimtas, tačiau po kelių dienų buvo paleistas, nes jį užtarė gimnazijos tėvų komiteto pirmininkas, įtakingas carinis valdininkas, Blumentalis.

R. Skipitis

Pirmas Liet. valst. gynėjas, Vidaus Reikalų Ministeris (VI Kab.).

First Lithuanian attorney, minister of the Interior (VI. cab.).

Mokydamsis VII ir VIII klasėje vadovavo mokinių kuopelei, nagrinėjusiai politinės ekonomijos, Lietuvos literatūros ir istorijos bei kitus aktualius klausimus. Kaip tos kuopelės atstovas, 1908 metų vasarą Vilniuje dalyvavo slaptose lietuvių moksleivių konferencijoje.

1909 metais R. Skipitis įstojo mokytis į Maskvos universiteto Medicinos fakultetą. Jis Maskvoje iš karto įsijungė į lietuvių studentų visuomeninę veiklą. Mokydamsis universitete, 1915 metais iš rusų kalbos išvertė Osargino knygą „Dėl ko kilo Didysis Europos karas“.

1917 metais Rusijoje prasidėjus revoliuciniams neramumams, Peterburge organizavo Demokratinės Tautos Laisvės Santaros organizaciją ir buvo jos laikraščio „Santara“ redaktorius. Kaip Santaros atstovas Peterburge dalyvavo Rusijos lietuvių Seime. 1918 metų sausio mėn. buvo išrinktas Vyriausiosios Lietuvių Tarybos nariu ir Tarybos atstovu prie Ukrainos vyriausybės [Hruševskio–Viničenkos] Kijeve.

1918 metų vasario 16 dieną paskelbus Lietuvos Nepriklausomybės Aktą, gegužės mėn. sugrįžo į Lietuvą, apsisėjo Šiauliuose ir mokytojavo. Lapkričio 24 dieną išrinktas Šiaulių miesto tarybos vykdomosios komisijos sekretoriumi, paskirtas taikos teisėju ir taryboje bei Švietimo ministerijos įgaliotiniu Šiaulių miestui ir apskrįčiai. 1919 metų sausio ir kovo mėn. buvo paskirtas Kauno miesto taikos teisėju, nuo 1919 metų kovo iki 1920 metų birželio mėn. – Kauno apygardos teismo valstybės gynėjas.

1919 metų vasarą aktyviai įsijungė į besikariančios Lietuvos Šiaulių sąjungos veiklą. „Lietuvos Šiaulių sąjungos istorijoje“ (1939 m., Kaunas) randame: „Ponas Lapinskas sako, kad jis jau tuomet, 1918 m. gruodžio mėn. grįždamas iš Rusijos, galvojęs Švenčionių apskrityje steigti partizanus. Tą mintį kitokioje lityje iškėlęs kitais metais prieš vasario 6 dieną. Jis siūlęs, o prekybos ministras Šimkus sutikęs, kad sekmadieniais valdininkai nedirbtų [dėl reikalų gausumo dirbdavę 8–10 val.], o mokytis rikiuotės. Paskui Lapinas tuo reikalu kalbėjęs su ministru pirmininku Sleževičiumi apie „valdininkus partizanus“. Pirmą tokį būrelį sudarė Žvirėnas, Petras Šalčius, Skipitis, Klimas, Ivanauskas...“ Toliau skaitome: „Šiaulių sąjūdis prasidėjo ir plėtojosi po karinio pavojaus ženklų. Dėl to ir karinė mankšta iš pat pradžių čia buvo būtinoji dalis. Rikiuotės pamokos būdavo Vytauto Kalne, kur dabar sporto aikštelės. Ir Mikas Mikelkevičius prie šiaulių pritapo, kai pagal laikraščio skelbimą atvyko į tokią pamoką. Rinkdavosi, be Pūtvio. Vienuolis-Žukauskas, prof. Tadas Ivanauskas,

adv. Stašinskas, Matas Šalčius, adv. Skipitis...“ Iš šių dviejų knygų citatų matome, kad jis vienas pirmųjų įsijungė į LŠS steigimą. 1919 metais jis padėjo rengti LŠS įstatus ir statutą, buvo vienas iš LŠS organizacinio darbo komisijos narių.

Vykstant Nepriklausomybės kovoms, R. Skipitis dirbo štabe, tačiau prasidėjus susirėmimams su bermontininkais, R. Skipitis vyksta į frontą. „Lietuvos Šiaulių sąjungos istorijoje“ rašoma: „...Viename savo įsakyme Centro valdyba užsimena, kad „šauliams pavesta saugoti kariuomenės sparnus.“ Vadinasi, visame partizanų ir šaulių veikime būta aiškaus plano. Pirmiausia, žinoma, reikėjo sutvirtinti esamus būrius ir pristeigti naujų.

Tam iš Kauno atvažiuoja visas būrys vyrų, pavyzdžiui, adv. Skipitis, Ralys, Marčiulionis, Jočys, net vicepirmininkas Mikelkevičius ir kiti. Nesudarė išimties nei pats Vladas Pūtvis. Kadangi šitas veikimas buvo drauge ir karinis, visi pasirenka slapyvardžius: Pūtvys-Vėžys, Šklėrius-Dobilas,

Vasiliauskas-Žaibas, Skipitis-Uosis...“ Ten rašoma: „...Istorinė yra buvusio vidaus reikalų ministro [R. Skipitis 1920 m. birželio 20–1922 m. vasario 2 d. buvo vidaus reikalų ministras K. Griniaus (VI vyriausybėje) adv. R. Skipičio žvalgyba ir pranešimas. Tuomet jis jau šaulys. Savo laiku jis buvo trejetas valstybės gynėjas, t. y. kariuomenės, vyriausiojo tribunolo ir apygardos teismų. Prieš vykdamas, išsirūpino 3 savaites atostogų. Jo uždavinys buvo grynai karinis. Tai liudijo jo batai, kurių viename turėjo reikiamus įgaliojimus, o antrame – kasą. Reikia manyti, kad ji buvo skirta partizanams organizuoti. R. Skipitis keliavo į užfrontę, į bermontininkų užimtą ir neužimtą sritį [Telšių ir Kretingos apskritys buvusios laisvos nuo bermontininkų]...“

R. Skipitis važiavo, turėdamas patikimos informacijos. Žmonės iš Gruzdžių, Joniškėlio, Žeimelio ir kitur [pvz., insp. Murka, Gruzdžių vaistininkas Trečiokas] jam jau nupasakoję apie tenykštę būjtį. Iki Gudžiūnų važiavo traukiniu, kurio langai buvo išdaužyti. Nuo čia iki Baisogalos – pėsčias. Gimbogaloje pernakojęs, važiuotas pasiekė Karčiamos kaimą, kuris buvo tik 3 km nuo Radviliškio, o čia jau bermontininkai. Jis buvo atitinkamai persirengęs, būtent su kaimietiška rudine, pančiu susijuošęs. Bene karčiamoje jis sutinka karininką Landsbergį, dabartinį architektą, Vladą Poželą ir kapitoną, dabar pulkininką Alf. Šklėrį. Pastarąjį Centras siuntė sprogdinimų daryti. V. Požėla irgi siunčiamas Šiaulių sąjungos, turėjo nario liudijimą [XI.13]. Taigi tiesiog idealus kariuomenės ir šaulių sutarimas partizaninio karo organizavimui.

Pasižvalgęs Radviliškyje pas bermontininkus, R. Skipitis pasiuntė žinių I brigados vadui plk. Ladygai į Baisogalą. Buvo ir Šeduvoje, kur rado plk. Glovackį. Siuntė žinių ir šauliams į Kauną. Be to, vietoje organizavo partizanus. Su ūkininku Mažuliu susitarė, kad tasai stiegs 3–5 vyrų būrelius Tytuvėnų–Šiaulėnų apylinkėse. Bet didžiausias Skipičio ir Požėlos nuopelnas yra Laikinojo partizanų štabo įsteigimas Šiauliuose. Kad judviejų sumanymu tai buvo padaryta, negali būti dviejų nuomonių. Mat juodu buvo suinčiami Sąjungos centro ir vežėsi net kasą, be to, ir laiko atžvilgiu sutampa. Sakysime, Skipitį Tytuvėnų–Šiaulėnų srityse randame spalio 24–26 dieną, o kito mėnesio 30 dieną – jau Kaune [Centro valdybai daro pranešimą]. O minėto partizanų štabo veikimas pirmą kartą praktiškai pasireiškia lapkričio 15 dieną. Antra vertus, Sąjungos rūpinimasis bermontininkų operacija matyti iš to, kad lapkričio 13 dieną prašo, jog karo vadas jai priskirtų karininką Čapinską, girdi, „išpildymui karo uždavinio Šiauliuose“. Laikinąjį partizanų štabą sudarė V. Požėla, K. Bielinis ir R. Skipitis...

Kad partizanų-šaulių žvalgybos darba reikiamai įvertintume, būtinai reikia pateikti dar vieną labai brangų istorijai ir Sąjungai dokumentą. Brigados štabo viršininkas Zubrys pažymėjime „Partizanui Uosiu“ [tai R. Skipičio slapyvardis] 1919.X.28. štai ką parašė: „Už žinutes ačiū. Jos labai svarbios už tai, kad tikros. Labai būtų gerai sužinoti, kokiose vietose organizuojami partizanų būriai, kad prirėkus būtų galima teisingai apskaičiuoti, kur galima sulaukti pasparties.“ Rašyta paties karininko ranka. Bet dar truputį grįžkime prie to paties asmens, kuriam išduotas šis liudijimas. Adv. Skipitis turėjo iš bermontininkų atimtą parabelį, kurį jam buvo davęs kpt. Vytautas Landsbergis. Šiuo parabeliu R. Skipitis yra įvaręs daug baimės bermontininkams, kai ūkanotą dieną iš griovio ėmė šaudyti į kelyje einantį jų būrį. Kartą drausysis šaulys pateko į bermontininkų rankas. Laimei, pasisekė išsipirkti ir iš Šiaulių pavyko pasprukti labai originaliu būdu, mat rankose nešėsi vaiką. Taip jam pavyko pasiekti Radviliškį. Kadangi sąjungininkų misija, gen. Miselio vadovaujama, lietuvių kariuomenei trukdė pribaugti bermontininkus, buvo nutarta ją pagąsdinti. Misija buvo apsisėjusi Sadūnų dvare. Ir štai vieną vakarą [lapkričio 22 ar 23 d.] į dvarą įsiveržė keli ginkluoti vyrai ir prancūziškai pareikalavo netrukdyti lietuvių kariams. Tarp užpuolikų buvo ir R. Skipitis.

Sužlugdžius lenkų karinės organizacijos POW [Polska organizacja wojskowa] sąmokslą užgrobti Lietuvoje valdžią, šios organizacijos sudarytuose itin nepatikimų lenkams asmenų sąraše tarp kitų aktyvių LŠS veikėjų pavardžių randama ir adv. R. Skipičio pavardė. x

10

SAUGODAMI AUKŠČIAUSIOSIOS TARYBOS RŪMUS SAUGOJO IR VISĄ LIETUVĄ

TEKSTAS: Lina Vaitiekūnaitė
NUOTRAUKOS: Eimantas Genys

1. Kariūnai klausosi Aukščiausiosios Tarybos gynėjų pasakojimų apie 1991 m. sausio 13 d. įvykius.

2. Šaulys ats. mjr. Albertas Daugirdas Lietuvos ginti stojo būdamas studentu.

Sausio mėnesį Lietuva švenčia pergalę, kurią be ginklo rankose iškovoję Laisvės gynėjai 1991 metų sausio 13 dieną, paaukoję savo gyvybę, kai vyko masinis ir taikus Lietuvos piliečių pasipriešinimas Sovietų Sąjungos vadovybės bandymui jėga užimti valstybiniam perversmui įvykdyti reikšmingus objektus.

1

Lietuvos radijo ir televizijos pastato, Spaudos rūmų, Aukščiausiosios Tarybos (dabar Lietuvos Respublikos Seimo) rūmų gynyba prasidėjo dar anksčiau, kai būsiami jų gynėjai, įvairaus amžiaus šalies gyventojai, tarp jų – jau karo tarnybos patirties turintys vyrai, taip pat studentai ir moksleiviai, susirinko netikėtai pakviesti ginti valstybės.

Kaip ruošėsi šalies parlamento gynybai, kas vyko tą kruvinąjį sekmadienį, prisiminė Aukščiausiosios Tarybos gynėjai, susitikę su Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos kariūnais Lietuvos Respublikos Seime organizuotame renginyje „Sausio 13-oji. Ko galime pasimokyti?“. Šiais metais kariūnams apie tai papasakojo ir į kilusius klausimus atsakė Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo departamento prie Krašto apsaugos ministerijos Pilietinio pasipriešinimo skyriaus patarėjas, šaulys, ats. mjr. Albertas Daugirdas, Karo akademijos Karybos studijų grupės viršininkas plk. Ričardas Dumbliauskas ir specialistas ats. mjr. Vidmantas Eitutis. Šio susitikimo tikslas buvo prisiminti įvykius, kurie prasidėjo dar iki 1991 metų sausio 13 dienos. „Kalbėsime apie situacijas, kai sprendžiamas ne tik tavo, bet ir visos tautos gyvybės ir mirties, tiek biologinės, tiek socialinės, klausimas“, – pradėjo pokalbį gynėjai.

KVIETIMĄ PRIĖMĖ NESVARSTYDAMI

„1991 metų sausį leidau universitete arba Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje – ruošiausi egzaminams. Sausio 8 dieną mus, studentus, pasiekė žinia, kad reikia sustiprinti parlamento rūmų apsaugą. Tuoj pat tiesiog auditorijoje apsisprendę pasakėme: „Sutinkame, einame.“ Ir pasileidome tiesiog bėgte į parlamentą, – prisiminė A. Daugirdas. – Ten susirinkti buvome pakviesti vos po pusvalandžio, kai prosovietiška nusiteikusi minia bandė jį užimti. Ačiū Dievui, to nepavyko padaryti ir atslūgus įtampai grįžome namo. Bet sausio 11 dieną išlaikę paskutinį egzaminą išgirdome, kad jau užimti Spaudos rūmai. Prasidėjo realus svarbių Lietuvos objektų užėmimas. Tada tik persirengėme patogesniais rūbais ir pirmyn, nors nežinojome, kuo viskas baigsis...“

„Tuo metu man buvo 15 metų. Aš, patriotas, kaip moksleivis dalyvavau skautų veikloje. O tą penktadienį (sausio 11 dieną) tiesiog kartu su kitais pabėgau iš pamokų ir atvažiavau į Vilnių. Kaip penkiolikmečiui tai buvo drąsus... – prisipažino plk. Ričardas Dumbliauskas. – Šeštadienį pranešė, kad renkami savanoriai. Ir aš užsirašiau. Iškilmingai prisiekėme su Audriumi Butkevičiumi priešakyje. Taip ir pradėjome gynėjų kelią...“

2

Prisistatydamas Vidmantas Eitutis paaiškino, kad jį pakvietė dirbti į kuriamą Aukščiausiosios Tarybos Vadovybės apsaugos skyrių: „Pakvietė, nes neseniai buvau grįžęs iš tarnybos kariuomenėje Afganistane, todėl turėjau šiek tiek patirties. Be to, mano pomėgis buvo dvikovų sporto šakos – boksas, karatė ir pan. Todėl gavau kvietimą ir jį priėmiau.“

SUMAIŠTIS IR NEŽINIA – KAIP TAI ĮVEIKTI?

Visi gynėjai patvirtino, kad pirmosiomis dienomis buvo daug įtampos ir nežinios, juo labiau kad dauguma jų į tokią situaciją pateko pirmą kartą.

„Spaudos rūmai... Pirmą kartą Lietuvos gyventojams taip brutaliai buvo keliamas gyvybės ir mirties klausimas – iš sunkvežimio išlipo vyrai juodomis uniformomis ir išsiriškiavę prieš minią užmovė ant šautuvų durtuvus, o paskui pagal komandą žingsnis po žingsnio atstatė šiuos durtuvus. ėjo jos link.“

Nėra buvę, kad taip kas gąsdintų žmones. Bet minia neišsigando, ir tie vyrai atsitraukė – sulipo į sunkvežimį ir išvažiavo.“

Nežinia ir įtampa tvyrojo ir parlamento rūmuose. Pirmą naktį vyrams, kaip jie pasakojo, įspūdžių buvo tiek daug, kad beveik nė vienas nemiegojo. Antrą – jau jie atsigulė „kažkur ant grindų“. „Alinantis nuovargis, pranešimai, kad atvažiuoja tankai, paskui atšaukiami, ir tu grįžti ant minkštasuolio bent kiek atsipūsti. Miegas ima, bet čia vėl komandos, chaosas ir nežinia. Sausio 13–14 dienų įtampa buvo milžiniška“, – viską iki smulkmenų pasakojo A. Daugirdas.

„Aš, atrodo, nieko nejaučiau. Buvo „bardakas“, ir niekas nieko nežinojo. Jūs, būsimieji karininkai, į tai atkreipkite dėmesį. Nors ir turėjau patirties, tuo metu ir aš buvau sutrikęs“, – prisipažino V. Eitutis ir kiekvienam patarė tinkamai reaguoti į tokias situacijas. »

„Kiekvienas suvokė – nelauk, ruoškis, vykdyk“, – studentų veiksmus paaiškino Albertas. – Pasakius, kas yra „jungti“ logiką ir planuoti, ruošiesi, kur ir ką darysi, kaip elgsiesi ir pan. Niekas nieko neragino. Taip atsirado, galima sakyti, sistema ir visų dėliojamas planas.“

„Ir jūs pagalvokite, ką darytumėte, jeigu atsidurtumėte tokioje situacijoje, kokie būtų jūsų veiksmai“, – kariūnams patarė plk. R. Dumbliauskas.

„NORIU BŪTI TEN, KUR GALIU BŪTI REIKALINGA“

A. Daugirdas papasakojo ir apie tai, ką geriausiai įsidėmėjo per sumaištį kruvinojo sekmdienio naktį: „Pradėjus greitosios pagalbos automobiliams važinėti po miestą supratome, kad kažkas negerai. Po valandos sulaukėme tankų kolonos, važiuojančios Aukščiausiosios Tarybos rūmų link. Tada j juos įbėgo mergaičiukė kruvinais rūbais ir pasakė, kad užimtas Radijo ir televizijos komiteto pastatas, o ji padėjusi medicinos personalui. Taip elgėsi penkiolikmetė! Kai tai papasakojo mums, paprastaiems gynėjams, jai padėkojome ir liepėme eiti namo. Bet ji atsisakė.“

„Tai viena ryškiausių akimirų, kurią įsidėmėjau tą naktį, – 15 metų mergina j pavojus neria stačia galva ne iš kvailumo, o sąmoningai. Savo pasirinkimą ji paaiškino paprastai: „Noriu būti ten, kur galiu būti reikalinga, ne minioje, o čia, ir jums padėti.“

LYDERIS ĮKVĖPĖ KIEKVIENĄ

Parlamentą saugoję vyrai patvirtino, kad tą naktį ir visą laiką nepalūžti jiems padėjo vadas, į kurį galėjo atsiremti. „Lyderystė, kad ir kas būtų kalbama apie vieną ar kitą asmenį, tuo metu įkvėpė kiekvieną. Taip suvoki, kas suteikia jėgų, kad mes galime čia būti ir daug ką padaryti“, – paaiškino A. Daugirdas.

Aukščiausiojoje Taryboje jiems gyvas pavyzdys buvo Vytautas Landsbergis. „Tuo metu jis atrodė kaip uola, nes jį rėmė visi. Iš pažiūros nepasakytiau, kad galiūnas, bet aš vis tiek dažnai stebėjau ir juo žavėjau, – pasakojo V. Eitutis, tuo metu V. Landsbergio asmens sargybinis. – Tada buvo didžiulė įtampa. Bet savo akimis mačiau – jis nepalūžo ir išlaikė dvasios stiprybę. Girdėjau, kad V. Landsbergiui siūlė pasitraukti, bet jis atsakė: „Iš čia aš niekur neisiu.“

Parlamento gynėjai patvirtino – tai, kad vadas ir kiti lyderiai buvo su jais, sukėlė neįtikėtiną jausmą. Atsirado naujų jėgų priešintis. „Paantrinsiu ginklo broliams – jautėme įtampą, bet kartu buvome

1

1. Pirmųjų Lietuvos kariuomenės kūrėjų ir savanorių patarimas kariūnams: „Svarbiausia – nepasiduoti.“

nusiteikę kovoti. Tikrai, profesorius išlaikė sielos ramybę. Atėjęs pas mus, pagrojo Čiurlionio kūrinių. Jis mus ramino, todėl jautėmės gerai“, – šviesias akimirkas prisiminė pulkininkas.

PADĖJO RŪMUS SAUGANTYS ŽMONĖS

Įsitvirtinę parlamente gynėjai jautė vienybę tiek tarpusavyje, tiek su tautiečiais, susirinkusiais prie rūmų jų saugoti.

Pavyzdžiui, miegoti ant minkštasuolių visi netilpo, todėl keisdavosi pamainomis – kur nors susiraitydavo ant suoliuko, ir kiekvienam toks poilsis tiko. Dieną dar parbėgdavo namo, nusiprausdavo ir atgal. Maitindavo juos vilniečiai, ūkininkai taip pat atveždavo maisto, patiems buvo saugu.

SVARBIASIA – NEPASIDUOTI

Apibendrinami 1991 metų sausio įvykius, gynėjai patvirtino, kad vieni vyrai, tuomet saugoję Aukščiausiosios Tarybos rūmus, pasitraukė iš ginkluotųjų pajėgų, kiti jose liko ir „išaugo“ iki dabar atsakingas pareigas einančių ir sėkmingai tarnaujančių karininkų ir seržantų.

„Svarbiausias sprendimas buvo priimtas tik stojus ginti parlamento, – paaiškino A. Daugirdas. – Tada per valandą turėjome apsispręsti, liekame ar išiname. Paskui rūmai buvo aklina uždaryti. Kitaip tariant, buvo pasiruošta galutinei kovai. Tarp studentų išeinančių neatsirado. Dalis jų vėliau pasitraukė iš kariuomenės, bet 1991 metų sausio įvykius visi atlaikė garbingai. Visi mes prisiekėme ir įsipareigojome atlikti pareigą ne tik sau, bet ir Lietuvai.“

Albertui antrino plk. R. Dumbliauskas sakdamas: „Tuo metu tampa atsakingas ne tik už save, bet ir už Tėvynę Lietuvą, dėl kurios padarytum bet ką.“

V. Eitutis kariūnams linkėjo niekada nepasiduoti: „Nors ir turėsite patirties, baimę ar įtampą vis tiek jausite. Kiekvieną kartą bus kita situacija ir viskas prasidės nuo nulio. Nepalūžkite ir laikykitės nagais įsikabinę. Jei sudrebėsite vieną kartą, paskui gėdą nešiosite visą gyvenimą. Gal ir stengsitės pamiršti, bet vis tiek žinosite, kad taip pasielgėte, todėl bus gėda. Baimė visada galima įveikti. Nepasiduokite, kai sunkiausia. Jei tai padarysite, sau ir kitiems galėsite pasakyti, kad šį iššūkį įveikėte.“ x

KONKURSAS: „MES ESAME NATO“

12

Šiaurės Atlanto sutarties organizacija, įkurta beveik prieš septyniasdešimt trejus metus, savo gyvavimo laikotarpiu išgyveno įvairių „šaltojo karo“ grėsmių, sukrėtimų ir pakylėjimo laikotarpių. Tad jokio paradokso tame, kad nykstančių karinių iššūkių bei užtikrintos taikos periodas pasirodė besąs rimtu išmėginimu NATO. Net ėmė aidėti viešų abejonių dėl pačios organizacijos egzistavimo prasmės. Vis dėlto sąlyginės ramybės epocha ilgai neužtruko. Rytuose tradiciškai vėl besitvenkiantys audros debesys, mūsų akivaizdoje atsivėręs verpetas čia pat, už mūsų valstybės sienų, tampa lemiamu postūmiu mums visiems, iš naujo apmąstant bei savo darbais įprasminant bendradarbiavimą Šiaurės Atlanto sutarties organizacijoje. Tad ypač svarbūs Lietuvos jaunosios kartos atstovų, užaugusių jau nepriklausomoje valstybėje, mintys ir samprotavimai apie mūsų narystės NATO reikšmę.

Tad jau tampa tradicija, kad kiekvienais metais artėjant Lietuvos įstojimo į NATO metinėms Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo departamentas prie Krašto apsaugos ministerijos drauge su leidiniu „Magazyn Kurier Wileński“, Jungtinių Amerikos Valstijų ambasada Vilniuje, Lenkijos Respublikos ambasada Vilniuje, Lietuvos kariuomenė ir NATO pajėgų integravimo vienetu Lietuvoje kviečia 8–12 klasių mokinius dalyvauti mokinių rašinių konkurse „Mes esame NATO“, kuriame pagal iš anksto pasiūlytas temas esė apie NATO mokiniai gali rašyti net trimis – anglų, lietuvių ir lenkų – kalbomis. Mūsų jaunimas yra gražus pavyzdys, teikiantis vilčių bendrai mūsų visų ateičiai: kasmet konkurso organizatorių gaunami rašiniai liudija, kad moksleiviai puikiai supranta šio aljanso svarbą Lietuvos ir viso regiono saugumo užtikrinimui.

Šiemet mokiniai gali rašyti, pasirinkę vieną iš devynių temų:

1. „NATO 2030 programa: stiprų aljansą padarant dar stipresniu“ / „NATO 2030: Making a strong Alliance even stronger“;
2. „NATO saugo Europą šiame neužtikrintame pasaulyje daugiau nei 70 metų“ / „NATO: Keeping Europe safe in an uncertain world for more than 70 years“;
3. „NATO: atgrasymas ir gynyba“ / „NATO: Deterrence and Defense“;
4. „Kolektyvinė gynyba, 5-asis NATO sutarties straipsnis“ / „Collective defense – NATO's Article 5“;
5. „NATO partnerystė: stabilumo užtikrinimas bendradarbiaujant“ / „Partnerships: Projecting stability through cooperation – NATO“;
6. „Kas yra NATO?“ / „What is NATO?“;
7. „NATO saugumo iššūkiai ir pajėgumai“ / „NATO security challenges and capabilities“;
8. „NATO praeityje, šiandien ir ateityje“ / „NATO: Past, Present and Future“.
9. „Mano laiškas NATO generaliniam sekretoriui“ / „My letter to Secretary General of NATO“.

Iki 2022 metų kovo 7 dienos imtinai 3–6 tūkst. rašto ženklų (maždaug trijų A4 formato lapų) apimties autentiškų ir originalių mokinių rašinių arba esė, parašytų taisyklinga lietuvių, lenkų arba anglų kalba, tekstinio dokumento formatu (doc, docx, odt) ir pridėta autoriaus nuotrauka konkurso organizatoriai lauks el. pašto adresu: MesEsameNATO@gmail.com.

Rašinius vertins tarptautinė komisija, susidedanti iš NATO integravimo vieneto Lietuvoje, Jungtinių Amerikos Valstijų ir Lenkijos atstovybių, Lietuvos kariuomenės ir dienraščio „Kurier Wileński“ atstovų, išrinks geriausius mokinių darbus.

Konkurso nugalėtojai iki 2022 metų kovo 31 dienos bus viešai apdovanoti diplomais ir prizais, o dalyviai – dalyvio padėkos raštais.

Geriausią samprotavimo rašinį (angl. *persuasive essay*) bet kuria iš čia išvardytų temų ir nurodytų kalbų parašius konkurso dalyvį Jungtinių Amerikos Valstijų ambasada Vilniuje apdovanos papildomu prizų.

Geriausi darbai bus išspausdinti dienraštyje „Kurier Wileński Magazyn“, o visi konkurso darbai publikuoti tam skirtame leidinyje.

Daugiau sužinoti apie konkursą, konkurso nuostatus ir dalyvio anketą galite rasti internete:

http://kam.lt/lt/moksleiviams/konkursai_2895/mes_esame_NATO.html x

+
**Linkime sėkmės
dalyvaujant
konkurse!**

MUŠKIETININKŲ IR PIKINIERIŲ GINKLUOTĖ XVI–XVII A. KARUOSE (II DALIS).

APSAUGINĖ GINKLUOTĖ (II)

TEKSTAS: Vidmantas Airini

XVII a., teikiant pirmenybę karių judrumui ir greičiui, po truputį pradėta atsisakyti ankstesniame šimtetyje naudotų šalmų ir pikinierių pusšarvų. Amžiaus pirmojoje pusėje pėstininkai dėvėdavo tiek skrybėles, tiek ir šalmus. Be morionų ir kabasetų, buvo paplitę kapalinai, neretai grioveliais (siekiant suteikti jiems tvirtumo) iškalinėta viršutine dalimi. Karininkų šalmus nuo kitų skirdavo išgraviruoti ar ėsinti motyvai, auksavimas ir kita puošyba.

Daugelis šalmų būdavo juodinami. Šalmų pikinierių ir muškietininkų daliniuose mažėjo. Vis daugiau karių vietoje jų nešiodavo skrybėles. Pirmiausia būtent muškietininkai įprato vietoje šalmų dėvėti juos nuo saulės ir kritulių gerai saugojusias skrybėles. Po jomis kariai kartais tiesiai ant galvų nešiodavo tekstilinį paminkštinimą turinčias plienines apsaugas „slaptuosius šalmus“, mūšyje saugančius viršugalvį nuo priešų šaltųjų ginklų. Šarvų, neskaitant retų išimčių, jie nenešiodavo.

1

2

3

1. Rapyra arba palašu ginkluotas karys, dėvintis morioną ir kirasą, pasirošia kovai apnuogindamas ginklą ir prisidengdamas apskritu skydu rondašu. Adamo van Breno (Adam van Breen) graviūros, 1618 m.

2. Rondašai – apskriti skydai. Europa, XVI a. II pusė–XVII a. I pusė. Apsaugos priemonė nuo šanamųjų ginklų kulkų. Pikinierių ir muškietininkų daliniuose šiuos skydus mūšyje naudodavo kai kurie kovinės rikiuotės pirmojoje eilėje stovintys kariai.

3. Po skrybėle nešiojama plieninė apsauga „slaptasis šalmas“, mūšyje sauganti viršugalvį nuo priešų šaltųjų ginklų. Europa, XVII a.

4. Šarvinė antkaklė. Vakarų Europa, XVII a. I pusė.

Pikėmis ir alebardomis ginkluoti sunkieji pėstininkai šalmus ir kirasas išlaikė ilgiausiai. Tačiau jų šarvai tapo paprastesni ir lengvesni pirmiausia nustojus dėvėti šarvinius antpečius. Pikinierių kirasos turėdavo iš priekio nešiojamas prisegamas plačias šlaunų apsaugas, kurios buvo trumpesnės nei XVI a. pavyzdžiai. XVII a. viduryje ir antrojoje pusėje sunkieji pėstininkai nustojo nešioti ir šlaunų apsaugas. Tačiau to neužteko. Ilgainiui atsisakyta ir nugaros šarvo, tad kirasą sudarydavo tik krūtinšarvis.

XVII a. pradžioje, o kai kurių Europos valstybių kariuomenėse ir ilgiau, pėstininkų gretose išliko apskritus skydus rondašus naudojantys kariai. Jie įprastai dėvėdavo šalmus ir kirasas, buvo ginkluoti rapyromis arba palašais. Kadangi šie kariai kaudavosi pirmojoje pikinierių ir muškietininkų kovinės rikiuotės eilėje, plieniniai rondašai turėdavo saugoti juos nuo šanamųjų ginklų kulkų. Trisdešimties metų kare (1618–1648) rondašus tebenaudavo Šventosios Romos imperijos kariuomenės pėstininkai. Gausią, maždaug 85 tokių skydų kolekciją turi Austrijoje, Graco mieste, esantis Štirijos žemės arsenalas. Šie 50 cm arba didesnio skersmens, iki 15 kg sveriantys skydai į Štiriją atgabenti iš Vienos. Kai kurie pavyzdžiai turi Niurnbergo žymenis, rodančius šio seno ir visoje Europoje pagarsėjusio ginklų gamybos centro tolesnę veiklą. Vis dėlto ilgainiui, teikiant pirmenybę šanamiesiems ginklams, sunkių ir ne visuomet patikimų nuo kulkų saugančių skydų buvo atsisakyta. Augant šanamųjų ginklų galiai, apsauginės ginkluotės efektyvumas vis mažėjo.

Dar XVII a. pirmojoje pusėje dalis karių, įskaitant pikinierius, vietoje kirasos pradėjo nešioti dideles kaklą ir krūtinę dengiančias antkakles. Buvo pastebėta, kad antkakles vilkdavosi daugelis kariuomenėje tarnavusių aristokratų ir

4

karininkų, kurie nustojo nešioti įprastus šarvus. Ginklininkai stengdavosi pagaminti vis daugiau atskirų antkaklių, o šias kariai dėvėdavo virš savo įprastos aprangos ar odinių striukių. Žalvarinėmis kniedėmis ir raudonu aksominiu apvadu papuoštos antkaklės tapo Šventosios Romos imperijos kariuomenėje tarnavusių karių rango ir kilmės ženklu. Austrijos Štirijos žemės arsenale Grace saugomos XVII a. I pusės antkaklės, pagal naudotojus skiriamos į tris grupes:

1) paprastos eilinių antkaklės be jas išskiriančių kniedžių.

2) aristokratiškos kilmės eilinių antkaklės žalvarinėmis kniedėmis.

3) karininkų antkaklės su žalvarinėmis kniedėmis ir aksominiu krašto apvadu. Panašu, kad pastarosios būdavo didesnės, uždengiančios platesnę krūtinės sritį.

Kai vienų šarvų dalių buvo atsisakoma, kitos, siekiant padidinti jų atsparumą šanamiesiems ginklams, buvo storinamos. XVII a. pikinierių šarvai, pirmiausia dėl pastangų apsaugoti karius nuo išaugusios šanamųjų ginklų galios, kartais sverdavo gerokai daugiau nei ankstesnio šimtmečio pikinierių šarvai. Kaip rodo Anglijos pilietiniame kare (1642–1651) naudotų pikinierių šarvų pavyzdžiai, pėstininkai kartais nešiodavo net iki 20 kg (retesniais atvejais ir daugiau) sveriančius plieno šarvus. Maždaug tuo pačiu laikotarpiu sunkiosios kavalerijos kariai apsilivkdavo gerokai sunkesnius šarvus, kurių svoris siekdavo iki 30 kg, o Šventosios Romos imperijos vokiečių kirasyrų atveju kartais net 42 kg. Pagrindinė muškietininkų funkcija buvo priešo apšaudymas, todėl šarvai jiems nebuvo būdingi. Kaip viršutinę aprangos dalį jie įprastai dėvėdavo odines striukes, iš dalies saugančias nuo šaltųjų ginklų. »

1

Trisdešimties metų karas pakeitė visų jame dalyvavusių valstybių, o vėliau ir likusias Europos kariuomenių pėstininkų apsauginę ginkluotę. Tobulėjant šaunamiesiems ginklams, ypač muškietoms, ankstesnio pavyzdžio šarvų nešiojimas tapo netikslingas. Atstumas, per kurį muškietos kulka pramušdavo šarvus, vis didėjo. Pranašumą įgydavo pėstininkai, kurie žygiuodavo greičiau ir kautynėse būdavo vikresni. XVII a. viduryje net konservatyvių ispanų sunkieji pikinieriai dėvėdavo tik krūtįšarvius ir šalmus. Pastaruosius ispanų muškietininkų gretose keitė skrybėlės su plunksnomis. Jas buvo rekomenduojama nešioti ne pernelyg aukštas, kad apsiausčių metu kariai nebūtų lengvai pastebimi tranšėjose. Šventosios Romos imperijos pikinieriai Trisdešimties metų kare buvo dviejų variantų – sunkieji, vilkintys šarvus, ir lengvieji, kurie šarvų nenešiodavo. Palyginti su priešininkais, imperijos sunkieji pikinieriai buvo puikiai šarvuoti. Jie nešiojo vokiško, olandiško, rečiau pasitaikančio itališko stiliaus šarvus. Sunkusis pikinierius dėvėdavo šalmą (morioną, kabasetą arba burgonetą) antkaklę, antpečius, krūtįšarvį, nugaros šarvą ir antšlaunius.

30

4-ajame dešimtmetyje pirmiausia atsisakyta antkaklės, antpečių ir antšlaunių. Imperijos muškietininkai nešiojo kabasetus, kartais turinčius pailgintas sprando apsaugas arba po kaskart vis labiau įsigalinčiomis skrybėlėmis dėvėdavo „slaptuosius šalmus“. Nyderlandų pikinierių šarvai buvo lengvinami jau apie 1599 m., kai vadovaujantis oficialiais potvarkiais dauguma tokių karių privalėdavo nešioti šalmą, antkaklę, krūtįšarvį ir nugaros šarvą, ir tik kas ketvirtas sunkusis pėstininkas privalėdavo papildomai dėvėti antpečius ir šlaunų apsaugas. XVII a. pirmajame ketvirtyje pikinierių šarvai suvienodinti pasiliekančios šalmos, antkaklės, krūtįšarvio, nugaros šarvo ir šlaunų apsaugų. Olandų muškietininkai nešiodavo šalmus, kuriuos, kaip ir kitose kariuomenėse, pamažu pakeitė skrybėlės.

Švedų kariuomenės sunkiesiems pėstininkams XVII a. pradžioje labai stokojo šarvų ir ginklų. Šis veiksnys iš dalies lėmė pastarosios kariuomenės nesėkmes kovojant su lietuviais Livonijoje, įskaitant švedams katastrofa tapusio Salaspilio mūšio rezultatą. Tai pakeitė mėginęs karalius Gustavas II Adolfas aprūpino

pikinierius minėto olandiško pavyzdžio šarvais, šalmais morionais bei kabasetais. Po jo mirties 1632 m. Liuceno mūšyje pikinierių skaičius Vokietijoje veikusioje Švedijos kariuomenėje labai sumažėjo, reorganizuojant juos į muškietininkus. Nuolat dideliais atstumais žygiuojančioms švedų pajėgoms reikėjo vis mažiau sunkiųjų pėstininkų, tad iš Švedijos joms buvo siunčiama vis mažiau pikinierių šarvų. Šis faktas nėra stebintis. Per dieną muškietininkai galėdavo nužygiuoti iki 24 km, o pikinieriams pavykdavo nueiti apie 5–8 km mažiau, todėl pėstininkų dalinių judėjimas sulėtėdavo. Iki 1640 m. švedų kariuomenėje įprastus pusšarvius dėvintys pikinieriai tapo retenybė. Be to, švedų pikinierių ir muškietininkų nešiotus šalmus vis dažniau keitė skrybėlės. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Lenkijos Karalystės svetimšalių autoramento pėstininkai, dar vadinami vokiškaisiais, dėvėdavo olandų ir vokiečių kariuomenių pėstininkams būdingus šarvus ir aprangą. XVII a. pirmojoje pusėje muškietininkai nešiojo skrybėles arba šalmus, o pikinieriai dėvėdavo ir torsą bei šlaunis saugančius šarvus, kurių, kaip ir šalmų,

Leidžiamas nuo 1920 m.

1. Juodinti pikinierių pusšarviai, kurių kiekvieną sudaro burgonetas, antkaklė, antpečiai ir kirasa (krūtįšarvis bei nugaros šarvas) su juostomis dubens apsaugai ir antšlauniais. Pagaminti apie 1620 m. Austrijoje, Štirijos mieste Grace. Šio tipo pusšarvius Šventosios Romos imperijos pėstininkai nešiojo Trisdešimetečiame kare. Iš leidinio: P. Krenn, Harnisch und helm. Landeszeughaus Graz am Steiermärkischen Landesmuseum Joanneum. Graz, 1987.

2. Pikinieriaus pusšarviai, kuriuos sudaro šalmas morionas (turintis kapalino bruožų), krūtįšarvis, nugaros šarvas ir antšlauniai. Apie 1640 m. Visos šarvų dalys, siekiant apsaugoti jas nuo korozijos, yra juodintos. Nacionalinis kariuomenės muziejus (National Army Museum), Londonas (NAM. 1996-07-279-3)

3. Pusšarvius ir kabasetą su pliumažu (plunksnomis) dėvintis pikinierius, XVII a. pradžia. Jakobo de Geyno (Jakob de Gheyn) graviūra, apie 1608 m.

4. Kabasetą nešiojantis muškietininkas, XVII a. pradžia. Jakobo de Geyno (Jakob de Gheyn) graviūra, apie 1608 m.

2

3

4

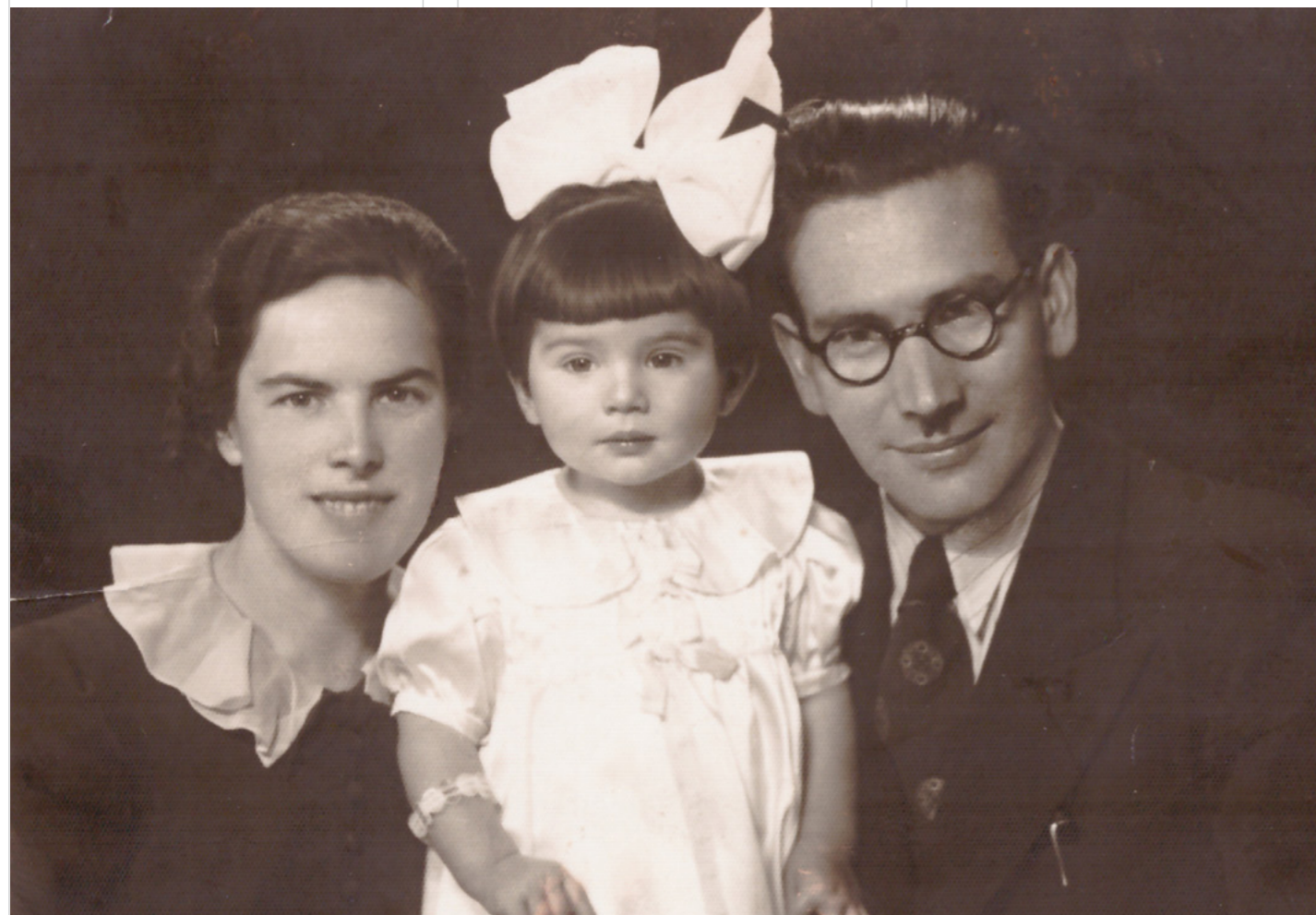
pamažu, ypač amžiaus viduryje, pradėta atsisakyti. Nuo XVII a. 4-ojo dešimtmečio vakarietiško pavyzdžio pėstininkų pulkus organizuojanti Maskvos valstybė savo muškietininkams ir pikinieriams skirtus ginklus bei šarvus daugiausia įsigydavo iš Vakarų, tad orientavosi į Europos kariuomenėse vykusius pokyčius.

XVII a. antrojoje pusėje tik dalis pikinierių tebeturėjo supaprastintas kirasas ir šalmus, kol galiausiai nustojo nešioti ir juos. XVII a. paskutiniame ketvirtyje muškietininkams pradėjus visuotinai apsiginkluoti prie šautuvų vamzdžių tvirtinamais durtuvais, pikinierių skaičius labai sumažėjo, o kai kuriose kariuomenėse jų visai neliko. XVIII a. pradžioje pikinieriai vis dar buvo kai kurių kariuomenių sudėtyje, tačiau šalmų ir šarvų jie įprastai nedėvėdavo. Pėstininkų šarvinės antkaklės ilgainiui virto karininkus ir puskarininkius iš kitų karių išskiriančiais ringrafais (krūtinių skydeliais), nešiotais XVIII ir XIX a., o kai kuriose kariuomenėse ir vėliau. x

TRIMITAS Nr. 1 – 2022

31

„VALSTYBĖ TIK KURIASI, REIKALINGI PINIGAI ĮSTAIGAI, O MES KAIP NORS IŠTVERSIM“

1

TEKSTAS: Birutė Malaškevičiūtė

NUOTRAUKA: Birutės Margaritos Griškevičienės šeimos albumas

1. Ežerskių šeima.

2. Ežerskių (Jezerskių) šeimos herbas.

Žmonai sakydavo Valstybės saugumo departamento Ypatingojo skyriaus vedėjas Vladas Ežerskis ir namo parnešdavo tik dalį atlyginimo. Šioje nuotraukoje – Vladas Ežerskis šeima: žmona Bronislava, dukra – Birutė Margarita ir jis pats. Tai labai reta nuotrauka. Šio pareigūno nuotraukų yra išlikę vienetai. Pirmiausia – tarnyba įpareigojo per daug nesiviešinti, antra – sovietmečiu šeimai saugantis teko sunaikinti visas jo nuotraukas, kuriose buvo įamžintas su įvairiomis uniformomis, kolegomis. Kodėl su uniformomis? Jo kelias, prisidedant prie Lietuvos valstybės kūrimo, buvo nuoseklus ir sąmoningas. Ši jaukiai šilta šeimos akimirka nuotraukoje užfiksuota 1938 metais. Kaip susiklostė šių žmonių likimas?

Skamba makabriškai, tačiau tėčio mirtis mamą ir mane išgelbėjo nuo tremties, kai Lietuvą okupavo sovietai.

Pradėkime nuo Vlado Ežerskio, kuris buvo senos bajorų Jezerskių giminės palikuonis. Jos šaknys siekia XV amžių. Daugiau ar mažiau žinių yra apie 8–12 giminės kartų. Gimė jis 1899 metų spalio 30 dieną Sudintų kaime, Židikų valsčiuje, Mažeikių apskrityje. Turėjo dvi seseris – Valeriją ir Pauliną, kurios emigravo į JAV. 1919 metų pradžioje tapo savanoriu partizanų būryje, kuriam vadovavo generolas Povilas Plechavičius. Šie partizanai gynė Žemaitiją nuo bolševikų. Pasižymėjo ryžtu ir drąsa. Būryje kovojo iki metų pabaigos. Ir kaip skelbė „Policija“, „po to buvo pasiūstas kaip savanoris į Utenos komendantūrą. 1922 metų balandžio mėn. 8 d. grįžo iš kariuomenės su savanorio kūrėjo vardu viršilos laipsnyje“. V. Ežerskis vėliau buvo oficialiai pripažintas Lietuvos kariuomenės kūrėju savanoriu ir apdovanotas šiais progai skirtu medaliu [apdovanojimo liudijimas Nr. 8334, išduotas 1932 04 30]. Ketverius metus gyveno tėviškėje. 1926 metų liepos 1 dieną gavo tarnybą pasienio policijoje vyriausioju policininku. Įgavęs patirties 1928 metų kovo 1 dieną palieka tarnybą ir pradeda dirbti Trakų miškų urėdijoje miškų žvalgu. Kaip sumanus darbuotojas pakviestas į Valstybės saugumo departamentą. Apie tai informavo ta pati „Policija“: „Išstojęs iš miškų tarnybos pereina į Valstybės saugumo departamentą tarnauti 1930 metų balandžio 16 d. ir buvo paskirtas į Trakų punktą. 1931 metais spalio 1 d. atkeltas į centrą ir 1933 m. birželio 1 d. paskirtas Ypatingojo skyriaus dalies vedėju. 1932 m. baigė kriminalinės policijos valdininkų kursus. Buvo apdovanotas Gedimino ordinu V laipsniu, Lietuvos kariuomenės savanorių kūrėjų medaliu ir Lietuvos nepriklausomybės 10 metų medaliu. 1934 m. Ponas Vidaus reikalų ministras išreiškė tarnybinę padėką ir paskyrė 500 litų piniginę dovaną.“

Neįtikinėtina, tačiau nepaisant pirmosios ir antrosios sovietinės okupacijos metu vykusių kratų (vėliau jos kartodavosi periodiškai), gyvenamosios vietos nacionalizavimo, šeimai pavyko išsaugoti V. Ežerskio Gedimino V laipsnio ordiną.

Mėgo bendrauti, diskutuoti su kitaminčiais. Gerbė kitų nuomonę. Padiskutavę, pasiginčiję kartu eidavo arbatos ir niekada nebuvo jokio pykčio dėl nuomonių skirtumo. Vargiai ar diskusijų kolegos galėjo įtarti, kokius jis kentė skrandžio skausmus. Būtent skrandžio liga 1939 metais tapo jo mirties priežastimi. Nekrologe buvo rašoma: „Velioniui kovojant partizanų eilėse, teko nekartą kęsti šaltį bei alkį, dėl to gavo skrandžio ligą. Ryšium su nuolatine lauko tarnyba skrandyje atsirado daugiau žaizdų, kurių pašalinti nepavyko. Paaštrėjus ligai, nuėjo pats iš tarnybos į ligoninę. Padarius operaciją, iki pat mirties turėjo pilną sąmonę. Jausdamas mirtį, ką galėjo, pakvietė asmeniškai atsiveikinti, o kitiems savo atsiveikinimą perdavė per žmoną ir artimuosius. Paskutiniame savo prašyme prašė savo žmonos rūpintis trijų metų dukrele Birute. Su šiuo pasauliu atsiskyrė balandžio mėn. 30 d. 21 val. 30 min. Kauno valstybinėje ligoninėje. Kelias valandas prieš mirtį velionis teiravosi apie tuo laiku įvykusį Kauno skyriaus savanorių kūrėjų susirinkimą ir apgailestavo, kad negali jame dalyvauti. Vladas Ežerskis visai nenaudojo svaiginamųjų gėrimų. Velionis buvo pašarvotas Jgulos bažnyčioje. Pamaldose ir laidotuvsė dalyvavo buvę jo viršininkai, bendradarbiai ir pavaldiniai. Atsiveikinimo žodį tarė departamento direktorius Aug. Povilaitis, savanorių kūrėjų vardu atsiveikino Niaura ir bendradarbių vardu Adomavičius.“

Po mirties jo kostiumo kišenėje buvo rasti du bilietai į Ameriką – ruošėsi su šeima plaukti į Niujorko Pasaulinę parodą ir kartu aplankyti seseris. Nemažai tuo metu išplaukusiųjų į parodą taip ir negrįžo atgalios į Lietuvą, rudenį prasidėjo Antrasis pasaulinis karas.

2016 metų liepos 5 dieną Židikuose, šalia Nepriklausomybės 10-mečio paminklo, buvo atidengtos atminimo lentos su Židikų valsčiaus 1919–1920 metų Nepriklausomybės kovų savanorių bei Vyties Kryžiaus kavalielių vardais ir pavardėmis. Tarp savanorių iškalta ir V. Ežerskio pavardė.

Vieno pokalbio metu V. Ežerskio dukra Birutė Margarita ištarė: „Skamba makabriškai, tačiau tėčio mirtis mamą ir mane išgelbėjo nuo tremties, kai Lietuvą okupavo sovietai.“

Bronislava Tulaikaitė-Ežerskienė gimė 1908 metų balandžio 22 dieną Skapiškyje. Mokėsi Rokiškio gimnazijoje. 1924 metais su gimnazijos choru atvyko į Kauną dalyvauti Dainų dienoje. Kad nekainuotų kelionė atgalios, liko mokyti Gailastingųjų seserų kursuose. Dirbo įvairiose medicinos įstaigose. 1935

metais ištekėjo už V. Ežerskio. 1936 metų lapkričio 18 dieną jiems gimė dukra. Tapusi našle rūpinosi dukra, kad užaugtų doru žmogumi. Iškentė sovietines kratas ir tardymus. Visą gyvenimą dirbo medicinos sesele. Mirė 1988 metais. Amžino poilsio atgulė Petrašiūnų kapinėse greta vyro.

Kaip susiklostė mažosios mergaitės nuotraukoje likimas? Šiandien Birutė Margarita Ežerskytė-Griškevičienė Alytuje gerbiama gydytoja (tiesa, dabar jau mėgaujasi užtarnautu poilsiu), kuri aktyviai dalyvauja įvairiose visuomeninėse organizacijose, mielai prisideda prie iniciatyvų ir akcijų, puoselėjančių valstybingumo idėjas. Baigusi tuometį Kauno medicinos institutą, buvo paskirta dirbti į Alytų, čia ištekėjo. Gimė sūnus Robertas – V. Ežerskio anūkas. Muzikos žinovai jį prisimena kaip talentingą klavišininką Robertą Griškevičių, grojusį grupėse „Saulės laikrodis“, „Dainos Teatras“, „Rojaus Tūzai“, „Rondo“ ir „Foje“. Andrius Mamontovas viename prisiminimų interviu minėjo, kad pirmąją „Foje“ vinilinę plokštelę „Žodžiai į tylą“ įrašė praktiškai su Robertu dviese. Prisiminė jį kaip puikų muzikantą ir nuostabų žmogų, besišypsantį, komunikabilų ir draugišką. Labai gaila, tačiau klatinga keta Robertą pasiglemžė sulaukus vos ligiasdešimties. Našlaičiu liko sūnus Gediminas – V. Ežerskio proanūkis, kurį aktyviai globojo močiutė. Dabar tai jau suaugęs vyras – Lietuvos šaulių sąjungos narys. x

2

AIRIŠKA BULVIŲ IR KOPŪSTŲ KOŠĖ „COLCANNON“

TEKSTAS: Vytaras Radzevičius
NUOTRAUKA: Julius Kalinskas (15min.lt)

Kolkanonas (angliškai „Colcannon“, airiškai – „cál ceannann“, reiškia „baltagalvis kopūstas“) – tradicinis airių virtuvės patiekalas, bulvių košė su mums įprastais kopūstais arba lapiniais kopūstais. Per Heloviną Airijoje kolkanono košėje kaip prizas būdavo slepiamas žiedas, antpirštis arba smulki moneta.

Jums reikės:

- 600 g bulvių
- 600 g kopūsto galvos
- 100 g bekono
- 100 g pieno arba grietinėlės
- 1 svogūno galvutės
- 30 g sviesto
- svogūnų laiškų papuošti
- druskos ir grūstų juodųjų pipirų pagal skonį.

Gaminimas:

1. Smulkiai supjaustykite bekoną, pačirškinkite keptuvėje, išgriebkite gabalėlius ir padėkite šiltai. Į likusius riebalus sudėkite smulkiai supjaustytą svogūną ir šiek tiek pakepinkite.

2. Tada sudėkite smulkiai supjaustytą kopūstą, sumaišykite ir kepinkite ant mažos ugnies apie 25 minutes. Retkarčiais pamaišykite.

15

SVEIKINAME

Nuoširdžiausiai sveikiname

Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių (Alytaus apskr.) 1-osios rinktinės šaulius:

STASJ DANEVIČIŲ – 80 m.
STASJ ŠADUIKĮ – 75 m.
DARIŲ ŠAVOLSKĮ – 40 m.

Vytauto Didžiojo šaulių (Kauno apskr.) 2-osios rinktinės šaulius:

ADOMĄ ANTANĄ AŠMONTĄ – 85 m.
VACLOVĄ PRANĄ NAVIKAUSKĄ – 80 m.
EUGENIJŲ VIETĄ – 75 m.
EDMUNDĄ PALIUKĄ – 70 m.
VYTAUTĄ STEPONĄ SRUOGĮ – 65 m.
ROBERTĄ TROVĄ – 40 m.
GINTAUTĄ POVILAITĮ – 60 m.
ANDŽELIKĄ VERIKĘ – 30 m.
MINDAUGĄ BAJORĄ – 40 m.
GINTAUTĄ POVILAITĮ – 60 m.

Vakarų (Jūros) šaulių (Klaipėdos apskr.) 3-iosios rinktinės šaulius:

NIJOLĘ VAINUS – 80 m.

LDK Kęstučio šaulių (Tauragės apskr.) 7-osios rinktinės šaulius:

JONĄ OZGIRDĄ – 90 m.
PETRĄ KASPUTĮ – 60 m.
ARŪNĄ SAMĮ – 60 m.
NOMEDĄ VYKERTIENĘ – 55 m.
LIGITĄ KAZLAUSKIENĘ – 45 m.
ARNOLDĄ POCIŲ – 50 m.
GUSTĄ RIMKŲ – 20 m.

Žemaitijos šaulių (Telšių apskr.) 8-osios rinktinės šaulius:

ZOFIJĄ SIDERAVIČIENĘ – 65 m.
DAINIŲ ČEKAVIČIŲ – 35 m.
TOMĄ KATKŲ – 35 m.
JUZĘ GRIGUTIENĘ – 60 m.

Plk. Prano Saladžiaus šaulių (Utenos apskr.) 9-osios rinktinės šaulius:

DALĘ BRAZAUSKIENĘ – 50 m.
RIMANTĄ ŽVIRBLĮ – 55 m.

Karaliaus Mindaugo šaulių (Vilniaus apskr.) 10-osios rinktinės šaulius:

IVANĄ POLOUCHINĄ – 55 m.
MARIŲ DIRGĖLĄ – 50 m.
SKIRMANTĄ JURČIUKONĮ – 50 m.
ASTĄ MIKALAJŪNIENĘ – 50 m.
RASĄ POVILAITIENĘ – 50 m.
PAULIŲ ARŠTIKĮ – 45 m.
GIEDRIŲ GALDIKĄ – 45 m.
GIEDRIŲ GEDMINTĄ – 45 m.
IGNĄ KRASUCKĮ – 45 m.
NERIŲ MIKALAJŪNĄ – 45 m.
MARIŲ PAUNKSNĮ – 45 m.
ŠAULIŲ RADŽIŪNĄ – 45 m.
ŠARŪNAS VADEIKIS – 45 m.
AISTĮ ZABARAUSKĄ – 45 m.
AIDĄ ŽEMAITĮ – 45 m.
SERGEJŲ PORCHUNĄ – 45 m.
MARTYNĄ DUKSĄ – 40 m.
LAURYNĄ KASČIŪNĄ – 40 m.
DONATĄ KONDRASOVĄ – 40 m.
GABRIELIŲ LANDSBERGĮ – 40 m.
ANDRIŲ PETKŲ – 40 m.
ANDRIŲ PILIPUITĮ – 40 m.
MODESTĄ RIMKĄ – 40 m.
TOMĄ SADAUSKĄ – 40 m.
ANDRIŲ ŠUKELĮ – 40 m.
JOKŪBĄ KEZĮ – 45 m.
PAULIŲ SAVICKĄ – 20 m.

Išėivijos šaulius:

V. Pūtvio šaulių kuopos
Toronte vadą, garbės šaulį
VYTAUTĄ PEČIULĮ – 80 m.

Ilgametį LŠS Išėivijoje vadą, LŠS garbės šaulį, Vyčio Kryžiaus ordino kavaliierių
MYKOLĄ ABARIŲ – 96 m.

KRYŽIAŽODIS „TIGRAS“

VERTIKALIAI:

- Rykštelė (dažn. dvišaka), kuria esą galima [nors mokslškai neįrodyta] nustatyti, kur po žeme yra vandens arba tam tikrų mineralų.
- Miglinių šeimos augalų vienasėklis vaisius, kurio plonas apyvaisis suaugęs su sėklos luobe.
- Išvirtęs medis.
- Vienmečiai, dvimečiai ir daugiamečiai žoliniai augalai, kurių įvairios sultingos dalys naudojamos maistui.
- Suomijos ralio lenktynininkas, daugelio Pasaulio ralio čempionatų dalyvis ir prizininkas.
- Skanus valgis, skanėstas.
- Moteris, turinti aukščiausią karinį laipsnį [žemesnį už generolo laipsnį].
- Pelkėta vietovė.
- Laukiama žiemos šventė, kuria katalikai šventė pernai, o stačiatikiai – šiemet.
- Jaunoji, ištekanti mergina.
- Didelis apskritas gėlės žiedo pavidalo langas; būdinga gotikos architektūrai.
- Nevartotina svetimybė, žodžių „apdaras“, „drabužis“ sinonimas.
- Kietasis kūnas, turintis tvarkingą vidinę struktūrą.
- Šalis, kurioje Lietuvos vyrų rankinio rinktinė žaidė pogrupio rungtynes 2022 metų Europos rankinio čempionate.
- Daugiamečio mėlynžiedžio žolinio augalo trūkažolės šaknis, kurios skrudintos ir maltos yra naudojamos maistui kaip kavos pakaitalas.
- 2022 metais miręs argentiniečių futbolo rinktininkas, 1986-aisiais pasaulio čempionato Meksikoje laimėtojas. [2008–2010 metais Argentinos futbolo rinktinės vyriausiasis treneris].
- Žydų mitologijoje ir krikščionių religijoje pusiau dieviška būtybė [tradiciškai vaizduojamas kaip antropomorfinė būtybė su sparnais už nugaros].

- Karalystė Skandinavijos pusiasalyje, kuri, pasak vieno Seimo nario, turi gražinti Biržams senovines patrankas.
- Legendinė, aukso pilna šalis, kurios ilgai ir nesėkmingai nuo XVI amžiaus ieškojo europiečiai.
- Kubos sostinė.
- Garsų menas, meniškų garsinių artefaktų kūrimas [t. y. garsų ir jų struktūrų improvizavimas, komponavimas, aranžavimas] ir jų atlikimo [dainavimas, grojimas, dirigavimas] bei sąmoningo ar pusiau sąmoningo klausymosi aktai.
- Miestas šiaurės vakarinėje Ispanijos dalyje, Kastilijoje ir Leone, provincijos sostinė, kurias nustato jų ordino steigėjas ir patvirtina bažnyčios vadovybė.
- Krikščionių vienuolių elgsenos normos, kurias nustato jų ordino steigėjas ir patvirtina bažnyčios vadovybė.
- Orkaitėje kepamas patiekalas iš tarkuotų bulvių [bulvių plokštainis].
- Prie patiekalo derantis skystas ar tirštas maisto produktų ir prieskonių mišinys, savo kvapu, spalva ir skoniu žadinantis apetitą, skirtas padidinti maistinę vertę bei pagardinti.
- Tikslus kalendorinis laikas.
- Margarinas, kuris turi tokį pat pavadinimą kaip ir vieno svarbiausių hinduizmo dievų, „Ramajanos“ epo pagrindinio herojaus vardas.
- Graikų mitologijoje – najadė, šaltinių, šulinio ar kalno nimfa, gyvenusi šalia Ergiskės miesto, Trakijoje.
- Profesionali šiaurės Amerikos krepšinio lyga, įkurta 1946 metais.

HORIZONTALIAI:

- Ant lenktų pavažų supama lovelė.
- Erškėtinių šeimos, slyvų genties medis, auginamas dėl jo vaisių sėklų, naudojamų kulinarijoje ir konditerijoje [šiuolaikinėje tautosakoje taip vadinamas ir vaikus migdantis vyras].
- Ragelis arba dėžutė parakai laikyti.
- Muzikos instrumentas, daugiastygis gnaibomasis chordofonas – vienas seniausių muzikos instrumentų, žinomas nuo IV tūkstantmečio pr. m. e. (Airijos nacionalinis simbolis).

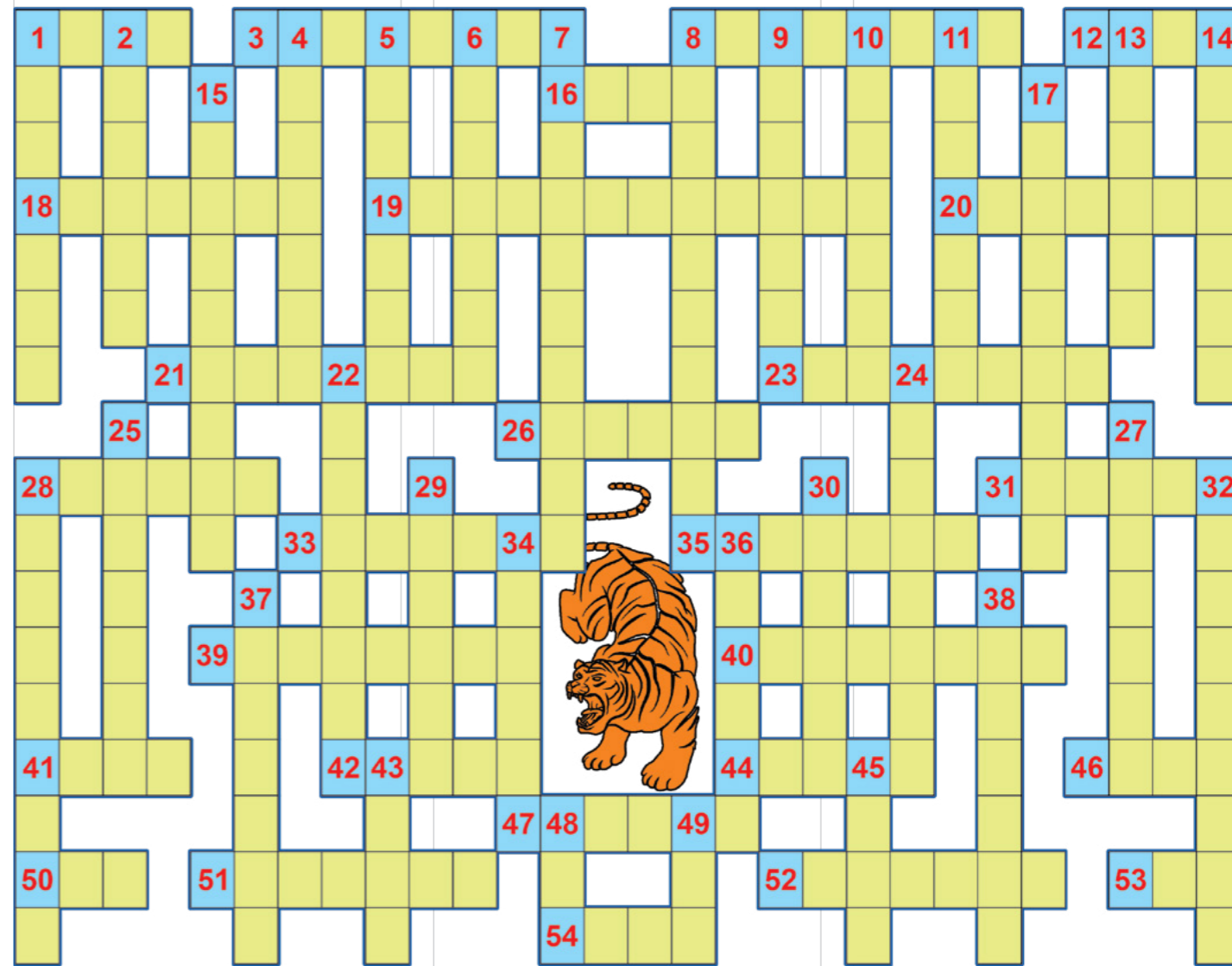
- Pluoštas įvairiaspalvių virvelių su priraišiotais ant jų įvairiose vietose mazgeliais; naudota Pietų Amerikos indėnų, daugiausia inkų [iki šiolei naudojama kečiųjų skaičiams ir svarbiausiems įvykiams žymėti].
- Legendinis japonų filmas apie tai, kaip vieną dieną iš jūros gelmių išskyla radioaktyvus monstras, kurio visa griauanči jėga pranoksta bet ką, su kuo žmonija buvo susidūrusi iki šiol.
- Ūkinė veikla, kurios pradininku Lietuvoje buvo Lietuvos Šaulių Sąjungos įkūrėjas V. Putvinskis-Pūtvis.
- Mažas namelis.
- Vaistas nuo visų ligų, galintis neribotai pailginti gyvenimą, kurį bandė sukurti alchemikai.
- Mažas sausumos ruožas, iš dviejų pusių apsuptas vandens bei jungiantis du didesnius sausumos plotus.
- Animacinio filmo „Pokachonta“ herojės tautybė.
- Santa Klausio kinkinio „variklio“ dalis.
- Įpjauta vieta.
- Tai, ką nešė Trys Karaliai Kūdikiui Jėzui.
- Padarėlis, kuriuo tampa vilkas, užsigaubęs jo kailiu.
- Japonų diplomatas, konsulinis pareigūnas, 1939–1940 metais rezidavęs Kaune kaip Japonijos imperijos vicekonsulas.
- Mitiniai baisūs paukščiai su erelio snapais ir liūto kūnais.
- Nuovargis, pailsimas.
- Ežio „plaukas“.
- Ilgiausia upė Prancūzijoje.
- Saldainiai, taip pat žinomi kaip pasakų siūlai ir saldinių siūlai iš cukraus.
- Subekvatoriinių platumų geografinė zona, kurioje vyrauja varpinės žolės su pavieniais medžiais ir krūmais.
- Senelio pavadinimas Turkmėnistane ir Vakarų Balkanuose.
- Asmuo, valdantis skraidančių transporto priemonę [taip pat vadinami ir lenktyninių automobilių vairuotojai].
- Amerikietis, šuolininkas į tolį, 1968 metais Meksiko olimpinėse žaidynėse užfiksavęs fenomenalų, tiems laikams rezultatą – 8,90 m.
- Vienas pirmųjų Lietuvos komercinių TV kanalų [tada vadinosi „LitPoliinter TV“].
- Šokio teatras, esantis Kaune, pirmasis profesionalus šiuolaikinio šokio teatras Lietuvoje. x

Atsakykite į kryžiažodžio klausimus ir siųskite atsakymus paštu iki vasario 15 d. į „Trimito“ redakciją adresu:

Žurnalas „Trimitas“
Lietuvos šaulių sąjunga
Laisvės al. 34,
44240 Kaunas

SUDARĖ: Kastytis V. Stumbrys

Nepamirškite nurodyti savo atgalinio adreso ir telefono numerio, nes vienas iš atsakiusių gaus prizą – „Trimito“ termopuodelį ir maišelį. Sėkmės!

KRYŽIAŽODŽIO „KALĖDINIS“ ATSAKYMAI.

HORIZONTALIAI:

1. Čiuożykla.	21. Tatanka.	40. Uodas.
5. Sniegas.	22. DJ.	41. Salve [lot.].
8. Kiaušinis.	23. Mandolina.	42. Lapė.
12. Čiabata.	24. Ra.	46. STOP.
14. Obeliai.	25. Skara.	49. Klausimas.
15. Ragainė.	30. Sysas.	50. Alabama.
17. Padažas.	34. Estės.	51. Aliuminis.
19. Ragelis.	36. Eulalija.	52. Osmis.
20. Išvietė.	39. Domantas.	53. Soja.

VERTIKALIAI:

1. Čičiris.	10. Nailonas.	29. Vadeiva.	45. Kaisė.
2. Ulanovas.	11. Skėriai.	31. Yčas.	47. Asas.
3. Klaipėda.	13. Akmena.	32. „Antis“.	48. Omas.
4. Armada.	16. Gestas.	33. Heraklis.	
5. Suodžiai.	18. Sodas.	35. Istorija.	
6. Eglė.	19. Rilė.	37. Odinas.	
7. Sniegena.	26. Kilė.	38. „Skydas“.	
8. Kapela.	27. Ryla.	43. Samis.	
9. Agrastas.	28. Plaukas.	44. Šabas.	

TRIMITAS

IR PRIEŠ ŠIMTMETĮ SKAITYTAS

+
Užsiprenumeruok
„TRIMITĄ“ ir
paragink kitą!

Žurnalas TRIMITAS leidžiamas kas mėnesį.

Žurnale TRIMITAS – šaulystė, karyba, istorija, kelionės, pasaulio pažinimas, išgyvenimo patirtys, lauko virtuvė ir galvosūčiai. Kiekvienam yra ką skaityti.

Žurnalą TRIMITAS galima užsiprenumeruoti Lietuvos pašto skyriuose ir internetu:

www.zurnaluprenumerata.lt
www.prenumeruok.lt

Prenumeratos kaina:

12 mėn. – 20 eurų
6 mėn. – 10 eurų
3 mėn. – 5 eurai